

Hind 40 marka

ROMAN

№ 3

SISU:

Oevre Richter-Frich: Kaldne kakk.

W. Harb: Ameeriklase kohlwedu.

Alfred Manns: Batade ohwer.

Xaver Sandor Gjalski: Nukud.

Branislav Nushitsh: Meidan-Pek.

Andres Silla: Mets mustendab...

Horst Schöttler: Laastud.

Max Pemberton: Linn mere all.

KIRJASTUS-OSAÜHISUS "ARENG",
TALLINN, 1924. III. AASTAKÄIK.

Ainus puhtkirjanduslik ja tõsiselt rahwalik ajakiri on

„ROMAAN,“

mis Tallinnas juba kolmandat aastat ilmub ja oma juttude hea waliku tagajärjel lugejate hulga poolest Eesti ajakirjadest esimeses reas seisab.

„ROMAAN“ ilmub kaks korda kuus ja awaldab rahvuswahelises walikus ainult häid ja laiale rahwahulgale meeldiwaid romaane, jutustusi, nowelle ja luuletusi, mis ka keele poolest aruusaadawad on. 1923. aastal tõi „ROMAAN“ 172 romaani, jutustust, nowelli ja luuletust 51 rahwuse kirjandusest. Nii laiaidast sisuwalikut pole olnud ega ole ühelgi teisel ajakirjal Eestis.

„ROMAAN“ awab oma 3. aastakäigu Norra kirjaniku Oevre Richter-Frichi romaaniga „Kuldne katk.“ Inglise kirjaniku Max Pembertoni romaaniga „Linn mere all“ ja Saksa kirjaniku W. Harbi romaaniga „Ameerik'ase kihlwedu,“ mis kõik puhta sisuga, põnewad ja ilusad on. Korda ootamas on hulk teisi romaane. Igas numbris toome peale järgnewate romaanide weel 4—6 lühikest põnewat juttu, luuletusi, mõistatusi jne., nii et iga juhulik üksiknumbri ostjagi midagi täielikult kätte saab. Tahame sisuwaliku peale ikka suuremat rõhku panna, et suurt poolehoidu, mis meile seni osaks saanud, weel enam kindlustada ja õigustada.

„ROMAAN'i“ wäljaandmist jätkab uuesti asutatud kirjastus-osaühisus „ARENG,“ mis oma suurema põhikapitaaliga kindlustab ajakirja korraliku ilmumise.

„ROMAAN'i“ proowinumbrid saadetakse kirjanduse sõpradele aadressi ülesandmisel hinnata kätte.

„ROMAAN'i“ esimene ja teine aastakäik on weel saada. Esimene maksab koju kätte saates 500, teine 750 marka. Niipea kui raha talitusse jõuab, saadetakse soowitud aastakäik postiga koju. Ei ole odawamat raamatut kui „Romaani“ aastakäik.

„ROMAAN'i“ tellimisi 1924. aasta peale wõtawad wastu kõik postkontorid, ilma iga lisamaksuta, „Romaani“ abitalitused, agentuurid ja talitus Tallinnas, Laenu panga majas, Müüriwahe tän. nr. 16, uks B.

„ROMAAN'i“ tellimise hind on 1924. aastal:

ühe aasta peale 750 marka, || weerand a. peale 225 marka.
poole aasta peale 400 marka, || ühe kuu peale 80 marka.

Üksik number maksab 40 marka.

Tellimise aadress: Tallinn „Romaan'i“ talitus, postkast 199.

KIRJASTUS-OSAUHISUS „ARENG“ Müüriwahe tän. 16. uks B.
(Laenu panga majas). Tel. 12—53

„Kodu“

tellimiste wastuwõtmine 1924. aasta peale kestab edasi.

„KODU“ on nelja aasta kestel oma ümber jõudnud koguda sedawõrd suure lugejate ja tellijate ringkonna, et tema ilmumine täiesti kindlustatud ja ta ühtlasi kõige loetavam piltidega ilustatud perekonnaleht Eestis on.

„KODU“ ilmub korralikult kaks korda kuus hulga piltidega päewastundmustest, tegelastest, rahwaelust, uuematest leidustest jne. ning mitmekesise lugemise materjaliga.

„KODU“ tellijad saawad ajakirja talitusest kõiki eestikeelseid raamatuid 10 – 20% hinnaalandusega, missugune asjaolu iseäranis raamatukogudele peaks lähtis olema. Kui raamatukogu, nält., aastas „Kodu“ kaudu ostab 2500 marga eest uusi raamatuid, siis saab ta nende kõrwal „Kodu“ terve aasta läbi täiesti hinnata.

„KODU“ romaanid on igalpool tuntud ja lugupeetud. 1924. a. esimese numbriga algawad kaks erakorraliselt põnewat romaani, ka tuuakse igas numbris senisest märksa rohkem lehekülgi, nii et romaan enam kuigi pikale ei weni ja ligikaudu kolme kuu jooksul lõpeb.

Hinnata kaasandena

saawad kõik „Kodu“ tellijad suure laua- ja seinakalendri, niisama ka kodumaa kunstnike tööde wärwilised reproduktsioonid.

Tellimise hind:

aastas . . . (24 nrt.)	Mk. 500.—
pooles aastas (12 „)	„ 250.—
weerand „ (6 „)	„ 125.—
Üksik Nr.	Mk. 30.—

Tellimisi wõtawad wastu kõik postiasutused linnas ja maal.

Posti kaudu tellimine on kõige kindlam ja hõlpsam ning ei lähe lugejale kallim maksma kui otsekohe tellides.

Üksikud numbrid müügil raamatukauplustes, lehemüüjatel ja raudtee raamatukappides.

Toimetus ja talitus Tallinnas, Lai t. 38, tel. 18-66.

Ajakirja
„Romaan'i“ abitalitustele ja
agentuuridele.

Palume kõiki meie esitusi aruanded 1923 aasta
kohta meile 1-ks märtsiks s. a. ära saata.

Kirjastus-osaühisus „ARENG“.

„Romaan'i“ tellimishinnad 1924 aasta peale

on järgmised:

Aasta peale	(24 Nr.)	M. 750.—
½ aastat	(12 Nr.)	M. 400.—
¼ „	(6 Nr.)	M. 225.—
kuu peale	(2 Nr.)	M. 80.—
Üksiknumber		M. 40.—

Tellimisi võtavad vastu ilma iga lisamaksuta kõik post-
kontorid, „Romaani“ esitused ja talitus:

Müürivahe tän. 16. uks B. (Laenu Panga majas) Tallinn.

Wäljaandja: Kirjastus-osaühisus „ARENG“

Meie tellijatele.

Juhtumisel, kus „Romaani“ numbrid pärale ei
peaks jõudma, palume sellest meile teatada, et meil
wõimalus ei puuduks asja uurimiseks, kui ka luge-
jatele uue numbri saatmiseks.

„Romaani“ talitus.

Tallinn, Müürivahe tän. 16, uks B.

Rommaan

Nr. 3

Ilmuub kaks korda kuus.

1924

III aastakõik.

Kuldne kätt.

Norra kirjanduse Debre Richter-Frieh'i romaan.

3

"Siis minge mõne teise juure. See pole minu eriala. Tunnen küll walerahade walmistamist, mis wähetewahel tina- ja waskraha turule paksab, aga siin on teistsugused käed tegewad. Scotland Yardis leidub inimesi, kes selleks kohasemad on . . . Pealegi on minu naine ja omaksed."

Nahateadlane kummardas wormiliskult.

"Siis pole mul siin enam midagi teha," ütles ta jahedalt. "Olen Teie wõikmise peale kindel, mr, Burns, ja loodan, et Te oma otsust ei saa kahetsema."

"Mul on kahju, aga ma ei wõta midagi oma peale, mis minu erialast wäljaspool seisab. See asi kuulub inimese kätte, kes kiritegude alal kõige peenem asjatundja on — mina ei tõiha selleks."

Cavendish ei wästanud. Ta läks pikkamisi ukse juure. Raske koorem näis seda muldu nii sirget meest kõwerdamat.

Burns waatas talle liigutatult järele. Wana herra läks naagu unenõus. Ta wankus filmapiigu ja toetas lauale. Üks päwapilt, mis ragemis seisis, kukkus pörandole.

Detektiiv ruttas ta juure.

"Teie ei ole terve, lord Cavendish?"

"Palun oma kohmetuse eest andeks", wästas raud. "Silmapilkne nõrkus. Njad on wana mehele liig raske. Olage hästi, Burns!"

Cavendish ajas enda jälle püsti ja Burns kummardas päwapilti üles wõtma. Ta hoidis selle pisut aega käes. Siis helkis ta näost äkki hele läige üle.

"Kuulge, lord Cavendish," ütles ta ruttu ja tähendas päwapildile. "Siin on see mees,

kes Teid wõiks aidata. Tema farnast ei ole. Temal on kõik tingimused, mida see asi nõuab. Ta on terasest ja rauast mees, julge, tark ja wastupidaw. Tema oli see, kes mustad raias-kullid häwitab. Mu sai mulle, aga täitsa teenimata . . . Te ütlesite, et Inglise pänt on lihtlitateud. Mees, keda siin näete, lord Cavendish, on arst. Tema ostab seda häda paremint kui keegi teine parandada . . . Kui ta tahab."

President wõttis päwapildi ja flumittes seda . . .

"Kust ta pärit on ja mis ta nimi on?"

"Ta on norralane. Ta nimi on Jonäs Fjeld. Ta oleks wäärt, et teda kogu maailm tunneta. Aga kuulsus teda ei meelita. Tema on üks neist kummaliste iseloomuga inimestest, keda nende oma tegude tung taaga kihutab. Tema ihkab suuri sündmusi ja juhtumusi, nagu meie roostbeesi ihkame. Ja tema peaju on kõigi kombinatsioonide töökoda, nii et ta isegi õmb-lusnõela heinaluhjast üles leiab. Kui selle mehe taate, siis wastutan selle eest, et Teil juba kaks nädala jooksul see mees käes on, keda ohtite. Tema peale wõite kindel olla. Tema ei ole igapäine nuuskur, ta on iseäralik isik, kellele midagi tundmata ei ole, mis inimlik on."

"Teie lähete waimustusest otse palawaks, mr. Burns."

"Jah, sest et ma seda meest armastan. Tema on kaks korda minu elu päästnud. On mul ühe kae ja jala maha lõiganud kõige keerulisematel oludel. Aga ta kinkis mulle elu. See tähendas mulle tooford palju. Ja nüüd tänan ma teda iga tund ja iga minut omas

elus . . . Waadake neib filmi ja seda suud, lord Cavendish. See ei ole keegi teaterlik ülesleidja leekivail filmil, võlksitud otsaesise kprabel ja sädemeid pilduval keelel . . ."

"Teie ütlesite, et ta arst on?"

"Kirurg. Aga andke talle ülesanne ja ta jätab kõik muu kõrvale. Millegi eest ei kogu ta tagasi. Tema on tehtud kõige kõvemast metallist, mida ma tunnen."

"See küll," ütles lord Cavendish pisut aja järele. "Teen Teie nõu järele. Oleme hädas ja ei või midagi tegemata jätta, mis abi tootab. Millal võib Teie sõber siin olla?"

Burns maatas kella.

"Praegu on kell 11," ütles ta. "Kiirtelegramm jõuab talle veel enne kella kaht Kristaania haigemajas kätte. Ta sõidab õhtupoolikul kell 5.45 väljamaa rongiga teele ja 48 tundi hiljem on ta Teie juures Inglise panga direktoroonitoas. Tjeld waitib kui haud, aga Te ei tohi talle midagi salata. Ja kui ta Teid saab aidata, siis teeb ta seda heameelega. Meie töötame hästi koos."

Cavendish pööras tema poole.

"Teie waimustus ja usaldus hakkab mulle külge," ütles ta. "Kirjutage telegramm walmis, mina jaadan ta teele. Minu auto ootab."

Pärast lõunat sai Ralph Burns kiirtelegrammi. Ta istus parajasti toas ja kuulas palwelikult Brahmsi wäiteft hällilaulu, mida ta abikaasa mängis.

Burns rebis telegrammi lahti.

"Külaline tuleb," ütles ta lõbusasti.

"Kes?" küsis proua Helene närwilikult.

"Tjeld tuleb homme."

"Kui tore! Jääb ta kauaks?"

"Ei tea. Tal on ees kardetaw operatsioon, mida ta Cihs tahab ette wõtta."

"Sa teed nalja."

"Nalja? . . . Inglise panga seedimisorganid on rikkas."

13.

Inglise pangas.

Lord Cavendish istus ja teritas pliiatfid. Ta tegi seda puhmasinlikult, nagu tahtes ainult oma sõrmi liigutada. Ta pani ühe hästiteritatud pliiatfi teise järele hoolikalt suurele kontorilauale. Wana president ei hoolinud paberihunnikust, mille ta sekretär praegu toonud. Ta süvenes pliiatfitesse, nagu mees, kes pliiatfi wäärtuseft oskab lugu pidada.

Aga ta sekretärib wärisefid suure kontoriukse taga, mis Inglise panga pühamašse paika

wiis. Sest pliiatfite aži oli tõenduselt, et lord Cavendish ärewuse kõige kõrgemal tipul seisis.

"Nüüd on ta 24 pliiatfit terawaks teinud," jostistas esimene sekretär.

Hoigamine lajas laudade juureft.

"Tal on veel kuus pliiatfit ees, ja kui need teritatakse . . ."

"Siis olgu meie Jumal ise armuline," ümises kõige noorem sekretär. "Soowin, et õige ruttu jõõgiaeg kätte jõuaks."

Aga lord Cavendish teritas ja teritas pliiatfid otse õuise täpsusega. Ta ei pannud pliiatfid enne käest, kui nad terawad olid kui nõelad, ja niipea kui üks teraw oli, puhus ta tolmnu laualt hoolikult ära . . . Wiimaks oli ainult veel üks pliiatfi järel. Wana herra otsaesine läks kipra. Talle näisid tulewat teised mõtted . . .

Siis tõusis ta äkki üles ja wajutas nõõbile.

Üks furnufahwatu nägu ilmuis läwele.

"Miks Te ei koputa enne kui tulete?" ksendas wana herra wihafelt.

"Arwastin, et . . ."

"Teie arwamisega ei ole mul asja, mr. Murphy. Dotan üht herrat. Niipea kui ta tuleb, tooge ta lohe minu juure!"

"Wäljas istub üks herra . . ."

"Olete hull? Miks, pagana päralt, ei saada Teie teda minu juure? Ma istun siin nagu nõelte otšas."

"Istufin, et töõd teete, siis . . ."

Kuulus raul heitis pliiatfite poole pilgu.

"Saate ta lohe siia," hüüdis ta ägedasti.

"Muidu kannan mina hoolt, et Teie wälja lähete. Pagana päralt . . ."

Lord Cavendishil oli waewalt aega olnud oma häält kirumitšest puhastada, mis ta Jiri kõris keerutafid, kui üks tugew mees reifitikonnas tuppä astus. Zulija oli filmatorlawalt tugew ja awameelse näoga. Ta sinisilmad olid täis sügawat, waitset hilgust ja awalbastid Cavendishi erkude peale lohe rahustawat mõju.

"Minu nimi on Dr. Jonas Tjeld," ütles wõõras kerge Ameerika rõhuga.

President naeratas heatahtlikult ja tähendas toolile.

"Tulen, nagu siia jõõdfin," jättas Tjeld,

"Burns arwas, et tarwis on rutata."

Cavendish noogutas pead ja seadis üht pliiatfit oma kähe sõrme peale tasakaalu.

"Kas teate, milles aži seisab?" küsis ta piffamist.

"Tean," ütles Tjeld. "Burns tuli mulle Wisingtoni wastu ja andis mulle kõik teada."

"Kas wõtate asja oma peale? Ja kas usute, et seda suudate selgitada?"

"Mulle näib ta juba selge olematt. Meie seisame aastajaja kõige suurema leiduse ees. Alkimistide unistus on täide läinud. Niipalju kui mina asja tunnen, asub kusaqil maailmas walekuldrahade wabrik, mis siamaani on walmistanud ainult Inglise kuldrahasid."

"Seda usun mina ka."

"Aga wilmastel nädalatel," jatkas Fjeld, "on ta ka Saksamaa kahetümne margaliste kuldrahadega üle usutanud. Hamburgi börsel tekkis tabuhirm, ja Saksala lehtede järele otsustades, mis täna lugesin, ei näi keegi õiget põhjust aimawat."

Lord Cavendish hoigas.

"Mis, pagan, peame tegema? Kui me kulla wastuwõtmisest loobume, tekib tabuhirm; kui ta aga wastu wõtame, siis lämbume ta kätte. Inglismaa raha-asjandus, jah kogu maailma raha-asjandus, põhjeneb ju kullawäärtusel. Juba praegu walitseb igal alal hirmus segadus. Kuld on nagu elawhõbe baromeetris, kujanedes turu rõhu järele. Kõik hinnad on fertimas, sest et rahwal kulda palju on. Igapäew woolab miljonid. Praegusel momendil walitseb segadus—tuu aja pärast saab sest kaos... Aga kõigest kõige hirmsam on, et meie midagi ei tea. Kui oleks rahawalmistamine awalik tegur—noh, siis wõiksime abinõusid tarwitada. Aga meie ei tea midagi kindlat. Kuld wõiks ju ka mõnest merdewajunud kullakaewandusest tulla. See mõjuks samuti, kunni ühel päewal sealne tagawara lõpeks ja kõik jälle korraldaks muutuks... Aga kindel on, Dr. Fjeld, et me rahwuswahelise raha-asjanduse kõige kohutawama kriisi ees seisame. Ja Teie käes on seda kõrwale hoida, wähemalt ta hutawaid mõjusid nõrgendada."

Fjeld tõusis üles.

"Meil pole aega kaotada," ütles ta.

"Kuidas tahate asjaga peale hakata?"

"Tahan kõige esiti otsida allikaid, kust kuld tuleb. See et tee arwatawasti raskest. Kas wõite mulle nimekirjad muretseba wiimastest majade ostmistest ja müümistest Londonis? Peale selle soowiksin nimekirja pangas- ja wähetuskontoritest, mis wiimajel ajal on asutatud."

Cavendish wilistat imestades.

"Et mina selle peale ei mõtelnud," ütles ta. "Tunni aja pärast on Teil need andmed käes."

"Asja see külg on üsna lihtne, arwan ma," jatkas Fjeld. "Et ole paremat teed niti suureks kulla käimapanemiseks kui suuri majasid osta ja nende eest makssta—kullas. Ja neid siis kas kasjuga wõi kasjuta heade paberite ees müüa Olen' asja üle põhjalikult järele mõtelnud,

kuna börsel üle kanaanli sõitfin. Kullategijad ei saa mingisugust kasu, kui oma kulda wäiksetes osades laiali lootawad. Sellepärast peab neil olema asutatud pank, kes igal maal kulda rahwa seika ja pankadesse poetab. On mul ju see käes, siis on meil ka niidi ots käes, mis kullawabriku juure juhatab... Aga siis' ap raskused ja hädaohud alles algawad."

"Teie arwate?"

"Arwan, et inimesed, kes seda asja ajawad, sugugi ei ole igapäised inimesed. Nende terwe teguwõti näitab ja lasseb oletada, et nad mitte ainult iseendid ei taha rikastada, waid et nad ka seltskonda tahawad häwitada. Nad tahawad endid kaitsta kõigi küüntega, mida neile rikkus õhrawasti pakub... Ja ma ei imestaks, kui..."

Fjeld jäi sügawas mõttes seisma.

"Ujun, Teie olete mees, keda me oleme otsinud," ütles Cavendish soojalt ja andis Fjeldile kätt. "Ma ei tarwitse Teile küll üteldagi, et meie pangast wõtta wõite, kuipalju ise soowite. Direktsioon usaldab Teid, ja me ei taha olla tänamatud. Te teate, mis see meile ja kogu Inglismaale tähendab. Tunni aja pärast on Teil soowitud andmed käes. Ja kui peaks mulle midagi juhtuma, siis pöörake sir Arthur Thompsoni poole. Tema tunneb asja ja on minu kawatustega nõus."

Fjeld wõttis oma reisirüüsi.

"Tänan," ütles ta. "Wahetajal telegrafeerin ma Kristiaaniasse ühe mehe pärast, kes moodsaid alkimiste paremini tunneb kui keegi teine Euroopas."

"Meil on ju lord Ramsay..."

"See aitab meid siin waewalt. Keemik, keda ma arwan, on üsna ebaharilik õpeltlane erilisel ajal."

"Mis ta nimi on?"

"Ta on noor mees, kes hiljuti doktori eksami tegi. Olab wiletsates oludes ja wõtab sellepärast iga abi wastu, mis talle antakse. Tema nimi John Marter."

14.

Aljalehe teade.

"Daily Chronicle" telegraafisaalis Fleet Streetil walitjes kirju elu. Põikad telegrammid neelati isuga. Hilobisõnumid igalt poolt. Kogu Euroopa kääris. Kõik diplomaatia eied olid äärmuseni pingul ja aja weresoon põksus nagu palawikus.

Aga keegi ei teadnud, kust see tuli. Sõegi tõnisti mängiwad elumehed, kes alati sõja noateral balansseerisid, ei aimanud, mis selle

Euroopa fontserbis kõlawa haruldase ebatooni põhjuseks oli. Näis, nagu tunneks suurriigid tugewaid saatuse käsi oma kõril ja ahmifid õhku. Rähutus igalpool, ja see rähutus ei tulnud seeford ülevalt, waid ta tuli rahwaste hingest.

Kõige hirmsamad wercsaunad Wenemaal, kõige suuremad juudiwastased liikumised, mis juute wälja kihutada ähwardasid Euroopast, igawene tuli Wäikaniil, "kollane liit" Jaapani ja Hiina kohal — kõik oli seda laadi, mis wõis kartust äratada. Aga weel sügawamini — rahwaste kõige peenemates organismides — kirjeseid pahad aiudused salajajest hädaohtu, mis tasakesti läheneb. —

Üks suur walgetwerd mees tungis rahwa keskelt ajalehe wäljaandmise koha juure.

"Kas wõite mulle anda „Daily Chronicle“ 24. märtsist?" küsis ta.

Ta sai sooritud lehe, istus ühe laua juure ja waatas selle hoolega läbi. Wiimaks leidis ta, mida otsis. See seisis ajakonnas „Majade määrt" — lähike teade sellest, et üks suur ärimaja Fleet Streetil poole miilioni eest ühe tundmata ähtuse kätte läinud, kes waremalt juba kaks teist sarnast maja ranna ligidal omandanud. Wahetaktitajaks olnud uus pangafontor Brooke ja Bradley Holbornis.

Mees pani lehe kottu, pistis taskusse ja tõusis nii ruttu ja järsku üles, et üks tõmmu mees, kes tema taga seisis, lõna alla lõwa hooibi sai, oma näpitspriidid kaotas ja ühe wäljalöödud hamba wälja süttas.

Walgetwerd mees näis wäga ännetu olemat ja wabandas ennast filmatorikawalt wiisakalt. Aga see noortherrat ei rahustanud. Waljuksi kirudes wõttis ta oma näpitspriidid üles. Siimapiill kogus suur logu uudishimulist nende ämber, aga kui wihane noormees seda märkas, oli tal äkki liibe kiire ja ta kadus nii ruttu, et oletada wõis, nagu ei oleks olnud ta südametunnistus küllalt puhas.

Suur walgetwerd mees hõõrus oma kufalt, nagu oleks tõuge talle walu teinud.

Aga rahuldatud naeratus ta energilisel näol kõneles hoopis teist keelt.

Rahwahulk läks latali. Rahju, sest oli oodatud wäikest katelust! . . . Minult üks paks, nähtawalt heatahtliku näoga mees jäi kofkupõrke peategelase ligidale seisma.

"Te tegite seda meelega?" küsis ta naeratahes. "Teil oli selle mehifesega wiististi mõni wäike arwe diendada?"

Heatahtlikult toonist hoolimata peitus mehe olekus midagi, mis walgetwerd meest ajas teda terawamini silmitsema.

"Miks Te seda küsite?"

"Ufuu, et Teid kuidagi wiisi wõiksin aidata."

"Teie olete delectiiv?"

"Jah."

Walgetwerd mees mõtles filmapiilgu aega.

"Andsin talle hoiatuse," ütles ta tasa.

"Tema käib juba kaks tundi minu kannul kui wari. Ja kui ta minu kohale kummardas, et näha, mida ma „Daily Chroniclest" lugestin, siis kasutasin wõimalust."

"Wäga hea. Teie arwetegemisega pole mul asja. Teie tunnete siis teda?"

"Ei, ei ole teda weel kunagi näinud."

"See on siis ometi imelik. On Teil midagi selle wastu, kui mulle oma nime teatate ja aadressi annate?"

"Mitte sugugi. Olen Norra arst. Mu nimi on Jonas Fjeld ja ma elan Kensingtonis oma sõbra Ralph Burnsi juures."

Delectiiv laskis imestades wilet.

"Nii, nii," ütles ta aupakkult. "Siis saan ma kõigest aru. See must pois, kellele praegu lopsi andsite, on wenelane Lõuna-Wenemaal. Ta nimi on Aleksis Oline ja ta elab Sohos. Ta on rahwuswaheliste anarchistide üks kõige osawamatest nuuskuritest. See ei tähenda head, et ta Teie kannul läib. Teab ta, kus Teie elate?"

"Ei ufuu. Mina hoian filmad lahti. Nägin seda wäikest wenelast esimest korda Threadneedle Streetil ühe laterna all, just Inglise panga juures. Sessisaadik käib ta mu kannul."

"Ja ta ei lahkugi Teist. Hullemat tatjast ei ole kui see Oline. Ja peksab oma ümber . . . Kas tahate Burnsi minu poelt terwitada? Tema pundub meil Scotland Yardis wäga. Minu nimi on Clifford . . . Elage hästi!"

Fjeld jäi sügawas mõttes seisma.

Ta oli nelja tunni eest Londoni jõudnud ja kohe Inglise panka sõitnud. Ja juba seisis ta anarchistide walwe all. Miks? Keegi ei teadnud ju, et ta „mustade raisatullidega" tegemist tegi. Fjeldi Delma ei aimanud, kes Ralph Burnsi taga oli seisnud wõitluses, mis raisatullide hullumisega oli lõpnud. Nii siis pidi asjal teine põhjus olema . . . Pank oli arwatawasti walwe all. Pangateentjate hulgas pidi keegi olema, kel huwi oli teatada, kes presbendi jutul käis . . . Kas siis tõesti anarchistid ja kullategijad . . .

Fjeld pani oma gummimantli kinni ja ruttas wälja. Waatas tänawal fita ja sinna poole, aga ei näinud wenelast. Siis wõttis ta auto ja sõitis Holborni, peatades suure nurgamaja ees.

Fjeld leidis warsti, mida otsis. Wäike ilus metallist peauksel näitas, et Brooke ja Bradley pangaäri teisel korral seisis.

Fjeld waatas kella.

See sai mõne minuti pärast neli.

Ta pidi ruttama, kui ei tahtnud hiljaks jääda. Muidu pandi paus finni!

Oli walge, kena kontor. Üks wanem herra, kel hästi haritud habe, astus talle leti tagast vastu.

„Teie soovite?“

„Kas võidte mulle tuhandemargalise ära vahetada?“ küsis Sjeld.

„Vahetustuba on siin kõrval. Pahem üks. Lubage, et Teile teed näitan.“

„Tänan!“

Viisakas pangaherra juhatas ta suure tuppa, milles rasked mahagonimööblid. Teises küljes istus üks kontorist, selg ukse poole.

„Palun, võtke filmapilguks istet,“ ütles ta.

„Mii siis tuhat marka. Paberis või kullas?“

„Palun kullas.“

Oli, nagu oleks Sjeld nõbbile wajutanud. Kajas paus . . . Üks iema taga paus finni. Kaks meest ilmusid kappide tagant ja kaks revolvrirtsu sihtisid talle pähe. Gabemega mees naeratas viisakalt ja hõõrus käsi, nagu oleks see kõik kena nali — klientidele lõbus.

Kontorist tsel pool pööras pikkamisi ümber ja süütas teatraalse pikatsusega oma sigareti põlema. Sjeld nägi tagedat naeratusi ja üht murtud hammast.

See oli mees „Daily Chronicle'i“ — telegraafisaalis — see, keda detektiiv oli nimetanud Aleksis Ofineks.

15.

Brooke ja Bradley.

Seda oli kuu aega tagasi, mil Jonas Sjeld kaht revolvrirtsuud nii hädaohu ähwardavas läheduses oli näinud. Aga oma külmaneretlust ei kaotanud ta filmapilgukski.

„See on, pehmelt ütelda, väga isearalik ümberkäimine,“ ütles ta.

„Noh, Teie olete siis ameeriklane,“ tähendas habemik. „Teie kõne kuulutab seda.“

„Mis Te tahate?“

„See rõõmustab meid. Yankedel on reaalsetest asjadest arusaamist. Teie tunnete Smith ja Wessoni revolvrirtsu tähendust ja korraldate selle järele oma asjad. Olge nii lahke, pange oma käed siia lauale. Jah? Muidu peame Teile rauad käte ümber panema. Mii, tänan. Nüüd võidme wabalt ja sundimatult rääkida . . . See on siis see herra, Aleksis, keda ja lõunajal nägid lord Cavendishi tödtoast välja tulewat? Sa ei eksi mitte?“

„Ta on see, mr. Brooke,“ sosistas wenelane ja kotas tahtmatult oma pooleksmurdunud hammast.

„Sa läksid talle Fleet Streetile järele, eks? Saatid ta „Daily Chronicle“ lugemissaali. Jõudsid selgusele, et sel herral suur huvi oli meie asja vastu . . . Wäga kahju; Teie näete, et Teid ootastime.“

„Ma tänan hea vastumõtte teest,“ ütles Sjeld. „Mii siis walitseb siin mu viimastest viibimisest saadik uus äriajamise wiis. Meie tarmikame New Jorgis ka revolvrirtsu, aga ainult rõõwliste ja teiste kurjategijate vastu.“

„Kas me parem ei lõpetaks lobisemise ja asjuga juure? Teie olete pigis ja meie ei lohku üegi piinamisest tagasi. Mis Te lord Cavendishiiga rääkisite? Kas rauk tunneb hirmu? Kas talle meie ärid ei meeldi? Rääkige, noormees!“

„Teie mind ei hirmuta, mr. Brooke,“ ütles Sjeld. Ja ta häälest kajas midagi, mis pangamehe kehast tuife läbi kihutas. „Teie petisäridega pole mul asja. Mul ei ole mitte nõu siin tugitooli istuda ja ennaest eksamineerida lasta. Ja mul pole ka lusti oma käsi laiemini laual hoida, kui see mulle meeldib.“

„Hoidke ennaest!“ kisenasid neli meest korraa.

„Ei, ma ei hoiä ennaest,“ ütles Sjeld ja tõusis pikkamisi üles. „Palju julgust on tarwis, kui tahetakse kehet kõige elawamat Holborni inimest tappa. Laske, niipalju kui Teil lusti on, mu herrad. Aga mina lasen vastu, niikaua mul veel tilgake merd soontes on. Ja siis, arwan ma, hakkab seal sees kõik elama. Dletan, akustika on siin niisugune, et lärm ka ligema linnawahi kõrwu ulatab. Kui siia tuln, oli neid kaks wälja nurgal. Nad on wistiski weel praegu seal . . .“

„Võtke ta kuni!“ kisenas mees, kes ennaest Brookeks nimetas. „Lõdige ta maha! Nuttu!“

Sjeld astus tagasi ja toetas seinale. Kaks Manneripistoli tuli ta warrutatest nähtawale ja kiirgastid poolpimedas ähwardawalt.

„Ei,“ ütles ta. „Mina arwan lastmist paremaks. See meeldib mulle enam. Neli ühe vastu! Ütlen Teile, et kaks teist mulle järgnewad, enne kui ma weel küllalt kuule ei ole saanud.“

Mehele waatasid üksteisele kaheldes otsa ja taganesisid ülestõstetud revolvrirtsuga pikkamisi. Dine, kel ühes käes pikk nuga teäralitu luupeaga ja teises nuut, pugus nende taha, nagu koer, kes wastase leidnud.

Pangamees oli ainus, kes julgust ei kaotanud. Rähjes, misjuguje pöörde seijuford wõitis,

fai oma roomawa oleku jälle tagasi. Ta langes tugitoolile ja naeris südamlikult.

„Teie olete tõesti veel hullem kurat, kui arwastine,“ ütles ta pisarafilmil. „Teeme waherahu ja räägime tingimuste üle läbi? Utelge mulle, mis siit otstite? Herra Cavendish saatis Teie jita, et siin pisut aega nuusiksite Brooke ja Bradley kulda, mis? Kas ta siis Scotland Yardi herrasid niipalju ei usaldanud, et Teid weel teiselt poolt merd pidi tooma? . . . Kas Te repräsenteerite Hoochyd või Pinkertoni? . . . Noh, Teie ei soovi wastata. Hea küll, mu herra, meie ei jõua kokkuleppele. See on karde-taw waablastepesa, kuhu Te olete sattunud. Siin au mõita ei ole. Me oleme suunitud Teid häwitama, maksugi see ka paari meie elu. Kui Te . . .“

Kummaline pangaherra kummardas usaldawalt Fjeldi poole ja ta magus hääl omas äkki kareda, metallise hää, kui ta jatkas:

„meiega soodsatel tingimustel rahu ei tee.“

„Mis Te pakute?“ küsis Fjeld lühidalt.

„Pakume Teile elu ja wäitje kottitäre ilusat kulda, mis Lord Cavendish enesele kõriksse on neelatanud.“

Fjeld näis järele kaalumat. Ta ei lastnud rewolwrit lahti ja ta pill mõttis ruttu seisu-lorda ja seisukohta.

Kuba, kus nad seisis, mis täna wale. Aga alumised ruudud olid tuhmisillaasist ja neid tatisid pakjud trelid. Toal oli kaks ust. Ühe ees seisis mehed, kolm meest. Nende ähwardawad näod ütlesid, et ta sealt ei pääsnu. Aga wastas üks oli praokile. Just kui kutsus põgenema. Kõik tõenäolikkus rääkis selle poolt, et see kotta wõi tagatrepile wiis.

„Kui palju?“ küsis ta samal silmapilgul, kui ta oli otjastanud selle usse juure jooksta.

Pangaherra mõttis lühikese sulenoa taskust ta hakkas oma küünesid puhastama.

„10.000 naela! Kui selle eest Londonist lahute ja meie oma waikimise eest tagatise annate.“

Nüüd kummardas Fjeld ette, kahmas raske tammelaua, mis teda pangamehest lahutas, ja wirutas selle täis jõudu oma waenlaste peale.

Siis kargas ta hulwatest rõõwlastest mööda läbi praokile olewa usse wälja.

Rõwalmuudis waltises poolpimedus. Põrand wanus äkki tema all, ta kukkus, pea ees, poolkõrnat trepiastmeid alla ja langes raskesti kõwale tsemendpõrandale.

Tema kohal kostis kolm, raske riim läks kinni, ja mingisugune kauge hääl kajas ta kõrwus, saadetud neljatorbsest pilkawast naerust.

„Kulda tahtsid ja, neetud ameeriklane. Nüüd wõid seda õigida, kuni kullased leegid su kõrist wälja hampawad!“

Fjeld pigistas hambad kokku. Rawalus oli ta üle lõõnub. Ta toetas pea wastu külma müüri, mõttis taskurätiku wälja ja pühkis ära were, mis tal otsaesise haawast üle näo niriises.

Ta kuulis langet kõminat. Mingisugune üks löödi paukudes kinni.

Siis jäi kõik waikselt.

16.

Ruldne haud.

Fjeld pani oma taskulaterna põlema ja waatas ringi.

Kuum, milles ta wiibis, sarnanes mõlitud hauale ja oli kitsas, waewalt kaks meetrit igapidi, just kui oleks ta määratumat betoonmüüriks tõnestatud. Kuue astmega raudtrepp wiis üles raudse luugi juure, mis wäga raske ja kõwa paistik. Fjeld waatas ta terawasti üle. Suur istus tihedalt paksum terasraamis, mis raudsel, mõlwi kandwal palgil puhkas.

Oli selge, et rõõwlid seba tsemntkoobast arwastid oma waenlastele parimaks hauaks. Fjeld oli lõlmu läinud, millest üksik mees nähtawasti mitte ei wõinud jagu saada. Ohu juurewõol oli õige puudulik ja kõik rääkis selle poolt, et mees, kes siin mõne päewa pidi wiibima, lämmatusurma suri, weel enim kui nälgis.

See ei olnud just mitte lõbus surm, mis talle oli osaks määratud. Aga Fjeld lootust ei kaotanud. Ta oli surmale nii tihti silma waadanud, et enam hirmu ei tunnud. Ja õnn saatis teda alati. Kuldas mõis ta temast seegiford lahuda!

Ja weel rippus ta kaelas kummaline amulett — kribuline meheluju kullast, üks rinna ümber. Reegi noor neiu Panama kaldal oli talle selle annud, siis, kui ta seal wiibis. Wanade inkade wana nõidus peitumat selles, oli neiu oma sugurahwa pildirikas teele talle ütlenud. „Kandke seda, ja „Kondor“ ei sure ial.“

„Kondor?“

Ta naeratas.

Nüüd istus „Kondor“ puuris, mis igale teisele oleks tähendanud meeletuimist, lootusetust ja — surma.

Fjeldi käed läksid ruskaske. Tema tund ei olnud weel tulnud. Allatawal wiisil oli tal jälle õnne olnud. Küll seisis ta surma lähel, aga tal oli käes niit, mille ots suure ülesande lahendusele wiis.

Ta oli wististi kahmanud just warblaste pesa keskele, mis kõik maailma rahutuks tegi ja segamini ajas. Kui ta pidi ses kelbris kõbunema, siis tuli hukatus tingimata — mää-

ratu wiletsus, mis weel hullem oli sõjast ja katkust, sest et ta lõi olema upeerkuuti wiskas ja inimesesoo paiskas seaduseta tahte kaosesse.

Ja see ei tohtinud olla ega tulla. . ."

Fjeld märkas äkki ühes nurgas kuut wäikest tammist waati. Wiis neist olid lahti ja pooleldi tinaga täidetud. Kuues näis olewat alles puutumatu. Fjeld katsus seda tõsta, aga suutis waewalt liigutada. Teiste waatide tinatükkide abil lõi ta paksud tammelanad kätti. Paari tugewa liigutusega kiskus ta waadi lahti ja walgestas waadi sisse.

Imestades jäi ta seisma.

Minult ülewal laua all oli õhuke tinakord.

Uga finiste tinatükkide wahelt kajas kummaline kõla, mis ojawee wulinat meele tuletas. Sealt woolas wälja jõgi kulbrahassid, mis nagu mängewad lapsed laiali weerestid ja hüppasid. Näis, nagu oleksid särawad kuldrahad igatsenud oma wangitornist pääseda. Nad silmitsesid Fjeldi oma kollaste tarretanud silmadega, ja nende pilgus peitus midagi hüpnotiseeriwat, mis tugewa mehe känd pani wärisema. . .

Ta lahmas hunnikusse ja lastis särawaid rahastid läbi peo libiseda. Siis hammustas ta üht neist ja lastis ühe põrandale kukkuda. Ta silmitses nende kaju. Neil polnud wahematti wigu. Naha oli õige, ja ometi oli ta waleraha.

Fjeld waatas uuriwalt ringi. Oli selge, et peaaegu kogu kelder niisuguseid waate oli täis olnud; ta nägi nende asemel põrandal lubjatoimus ja seintel krittmustustes. Siin seisid see kullaallikas, kust kuld nagu tappew kihwt wälja woolas maailma. Siit oli ta kui hilliw kakk pugunud põhja ja lõunasse, läände ja idasse. Nagu hirmus loodusjõud oli ta reguleeriwalt kätelt ära kiskunud ohjad, ja nüüd istus kuningas kuld troonil ja pildus oma särawaid hunkuid himurateesse kättesse. . . Seda kulda, millega ühel ilusal päewal enam ei saanud osta naela leibagi! Oli ehitatud wale wäärtusele. Ja nüüd warises kõik lõtku, kui. . .

Fjeldil oli, nagu tunneks ta mingisugust kätt oma kõril — ta kõrwad kohisesid ja löid pilli. Õht siin kitsas ruumis oli raske ja rõhuv. Ta pidi katsuma siit pääseda, enne kui hilja oli.

Billkawa liigutusega wiskas ta raha käest, wõttis gummimantli seljast ja ajas tsegi kuue ning westi maha. Wiimane oli pruunist nahast ja wäga raske. Fjeld laotab ta hoolikalt laiali ja asetab laterna selle kõrwale. Kogu rida metallinstrumente kirgas talle sealt rohe-

kalt wastu. Kogu west oli nii ütelda wooderdatud terasega, nagu mõni hiiglasuur haawaarsti kohwer. Lühikese otsimise järele leidis ta ühe puuri ja pika, peene sae.

"Tahaksin näha wõlwi, mis juudaks wastu panna Jimari Geko, Soome sepa, terasele," sofstas ta.

Siis ronis ta raudtreppi mööda üles ja pani puuriotsa terasluugi külge. See libises läbi paksust raudplaadist, nagu oleks see wõi, ja peen õhuvoolus woogas tõdunemast keldriõhust läbi.

Siis pani ta puuri luku kohale ja juba mõne minuti järele oli ta selle wälisele äärele kaks auku puurinud. Ta pistis peene sae üheft augusti sisse ja katsus riimi õige ettewaatlisult läbi saagida. See oli pikk, raske töö. Fjeld higistas, aga ta tugew käsiwaras oli wäsimatult ametis. Geko saag tungis ifka sügawemale tollipaksuses terases ja kahetunnise töö järele oli ta teise augu juure tõdunud.

Fjeld hakkas kergemini hingama.

Siis surus ta selja wastu luuki ja tõusis pikkamisi. Tal oli selge, et luuki üks tugew wedru ülewal wee' kinni hoidis. Ja mees kõwerdas, nii et sooned ta kaela peal üles paisusid kui nõõrid. . .

Kajas lühike naks.

Kuul kargas lahti.

Tee oli waba.

Fjeld kuulas.

Tänawa kära kajas tema juure nagu kauge sumin. Uga kontorist polnud wahematti kuulda.

Fjeld ajas riided jälle selga, wõttis rewolwori ja hiilis pimedast ruumist läbi. Üks ariruumi oli lukus, aga ainus jalaköök lõi ta lahti.

Kontor oli tühi. Tehtud korratus näitas, et mehed ruttu olid lahkunud. Hämarus langetes trellide wahelt tuppä.

Fjeld waatas kella. See näitas mõne minutti üle kuue.

Pikkamisi läks ta wälimisesse kontorisse. Uga ta ettewaatus oli üleliigne. Brooke ja Bradley oli oma tegewuse nähtawasti kufagile mujale üle wiinud.

Nüüd läks Fjeld telefoni juure, otsis Burnsi numbri ja helistas.

"Olete Burns? . . Jah, jain pisut hiljaks. . . Kas wõid mulle meelegahead teha? Wõta auto ja sõida lord Cavendishi juure Zoo ta enefega Halborni — esimene nurek paremat kätt, kui Dyford Streetilt tuleb. Esimene kord, Brooke ja Bradley — pangapida ja majademaakler. Kas nad nii hilja weel kontoris on? . . . Ei, aga m i n a olen siin."

17.

Nuga seljas.

Paistis, nagu ei oleks herradel Brookel ja Bradleyl mingisugust suurt huvi olnud raamatute vastu, mida nende kappides suurel hulgal leidus. Realkaardidel läbikäimisel selgus ka, et need ei olnud tarvilikud. Nad seisis reas üksteise kõrval ja nägid väga usaldust- ja krediidiväetavad wälja.

Pögenejatel oli nähtawasti suur rutt taga. Neil ei olnud aega kumipanna rehalappigi, mille üks lahti.

Fjeld walgunstas laicruuga kapi tühje wähesid, aga ei leidnud midagi.

Kuid näitas, nagu oleks enne pögenemist toimepandud suur püetamine. Terwed kogud paberilühised täihsid ehju ja üks eikwaatlik käsi oli põletatud dokumente hoolikalt seganud.

Süsteematiliselt järeluurimisest hoolimata ei leidnud Fjeld ainustki paberiraasi loetawa tähega. Siis wõttis ta tuletangid, et tuhta kõrwalbada.

Ta tahtis parajasti maha kummarbada, kui üks wäike paberilipakas, mis tangide wahel jäänud, tuppä lendas. Fjeld wõttis selle üles ja filmitses seda allatatuks. See oli ühe põletatud kirja ülemineäär. Aga mark oli weel alles, kuigi ta ääred olid jooks saanud. Ja Fjeld imestas suuresti, nähes, et see 20-briline Norra mark oli. Ta filmitses seda terawamini. Umbrik oli väga fitte. Näis walmistatud olewat paksust linapaberist. Positiempel oli segane, poole rõngast oli tuli ära söönd.

Fjeld wõttis suurestegewaga klaasi ehk lumbi ja nuris templit põnewalt. Wiimased tähed olid selgesti loetawad. . . BGD seal. Ja lehtjoonel III. 17. Rõnga järele otsustades puudusid nimest 4—5 tähte. Aga et kiri Norra märtsikuul oli tulnud, paistis asi täitja selge olewat.

Misjagune ühendus oli sel pettusfirmal Norraga?

Fjeld wajus mõtetesse.

Siis wõttis ta ettewaatlikult wäikse pabeririba, pani selle oma kirjataisku wahel ja ütles jälle telefoni katekoneerimatu wälja.

„Wõin ma saada 10—60—89? Tänan. . . Kas herra Isaac on kodus? . . . Nii. Jutt on Inglise panga kassimusest wiimase müügi asjus Fleet Streetil nr. 289. Kas teate, kas Brooke ja Bradley maja omale jäisid? . . . Firma on ta juba jälle edasi müünud ja kasuga. . . Kas tohin küsida, millega Brooke ja Bradley selle suure summa tasusid? . . . Puhtas rahas? . . . See on ilus. . . Ja kullas. . . praegusel ras-

kel ajal! . . . Nii on siis põhjust armata, et need firmad head sidemed on ja ta suurte kapitalidega on warustatud. Lord Cavendish tahtis seda heameelega teada. . . Wattida — muidugi, herra Isaac. . . Jah, ma annan lordile Teie terwitused edasi. Olge hästi!“

„Seisuford on täitja selge,“ ütles Fjeld mõltsikult. „Nad on ainu tee walinud, mis neil võimalik oli, kui tahtsid kulda lähetele aja jookul läina panna. Brooke ja Bradley on suuri mald ja majasid ostnud ja nende eest kulda maksnud. Siis on nad need majad ja maad jälle edasi müünud ja heade wääripaberite wastu. Kuida on nad muidugi nagu kattu kartnud. Peale selle on nad laewadega nisu ja liha toonud, selle eest kulda maksnud ja nisu ning liha järgmisel päewal jälle wõib olla kassuga edasi müünud, aga wääripaberite eest. Kui nad nii edasi toimetawad, siis kisuwad nad marski kõik oma kätte. Waelstin liha, et nad lähemal ajal pangaärt awawad Partisis, et oma kulda ka Prantsusmaale wita. Saksamaa näib juba olewat üle njutatud.“

Siis tuleb järg Wenemaa kätte ning siis mujale. Kuni ühel päewal kõik õhku lendab. Ülesleidus awaldatakse ja kullakogud muutuwad poibitwideks. . . Siis omawad inimesed nagu Brooke ja Bradley wõtmu. Neil on wääripaberid ja nad wõitwad noa nelle kõri peale panna, kes oma rikkuse kulla peale põhjendawad, mis pantade keldrites seisab. . . Jah, see on, on geentaalne kawatus, kui ta täide läheb. Maailm muutuks põrguks, kui midagi ei sünni ja ruttu ei sünni. . .“

Trepilt lejasid raskeid sammud.

Fjeld jäi kuulama ja kõnits rahutult üles. „See on Barnsi puujalg,“ ütles ta endamisi ja läts ulse juure, mis harilikult lutuga kinni oli. Ta awas.

Wäljas seisis Burns.

Sõbrad taekustasid üksteist jüdamlikult.

„Mis, pagan, ja siin teed? Olesin ma teenistuses, ma peaksin su murdwarguse kahtuse all kinni wõtma.“

„Ennem olen wälja mürdnud,“ naeris Fjeld. „Siin pole peale minu hingegi. Kus on siis lord C.v.ndish?“

„Ta ei olnud kodus. Aga ma jätin ta teenrile kassu, et ta siia ruttaks, niipea kui koju jõuab. Ütle sin talle, et asi väga tähtjas on ja nimeta sin oma nime. Noh, siia oled jälle sõjajalal, armas sõber. Kuid mulle näib, et oled pisut wäsinud. Kas leidid midagi? Ja mis on Brooke ja Bradleyl selle äsjaga ühendust? Nagu ma näen, on nad oma ärt esialgul kinni pannud.“

(Järgneb).

Almeeriklase kihlweedu.

Sassa kirjaniku W. Harb'i jutustus.

3

"Teie ei kanna ju sõrmust — "

"Meil ei ole see pruugiks."

"Teie olete Kandelharti perekonnas armastust äraatanud, nagu oleks Teil kosjamõtteid. Nüüd peate enesele meeldida lastma, et Teid petifets ja walelikus tembeldatakse."

"Ka mina ei mõista Teie ülespidamist."

"Tahan Teile seda äraseletada. Olen tõesti kosja mõttega siin, ei otsinud aga mitte omale, waid Annie Thompsoni wennale naist, kes praegu New York'is elab. Ta oli preili Kandelhart'i ilusat pilli näinud, mis õde Euroopast kaasa tõi, ja ilusat neiu armastama hakanud. Armastusest oli ta nii hulluks läinud, et temaga äris midagi peale hakata ei olnud. Ta tahtis ise Saksamaale sõita, et preili Kandelhart'ile oma kätt ja südant pakkuda. Siis aga tuli ta isa minu juurde ja ütles: „Mr. King, Teie sõidate warsti Saksamaale ja teete wististi mulle headmeelt, otsite preilit üles ja õpite teda tundma. On neiu peale oma ilu weel headumaline, armastuswääriline ja tark, siis peab mu poeg oma tahtmist saama ja teda omale naiseks wõtma, kui ainult neiu sellega nõus.“ Nii ütles ta mulle, ja mina sõitsin siia, et preili Kandelhart'i tundma õppida. Allright — mis?

Halling naeris.

"Sellepärast olin netuga teatris, sõitsin autos, et ainult näha, kas ta mr. Thompsonile kohane."

"Ja mis Teie arwate?"

"Ei, ta ei ole mr. Thompsonile kohane. Ta on ilus, aga tal ei ole hinge ega südant, mr. Thompson saaks õnnetaks."

"Waene H'Idel!" ütles Halling kahetsedes. "Ta armas kindlasti, et mees wiitemiljonilise warandusega — "

"Kes aga wana, ja kel hallid juuksed," ütles King juurde. "Ei ole hea ainult raha peale waadata, kui mehele minnakse. Kui ma oma naise altari ette wiisin oli meil kolku ainult tuhat dollari."

Halling tõusis püsti. "Ütelge, et õhtusõõki waja ei ole," ütles ta ja waatas lamina peale seiswat kella.

"Mul on üks tähtis kätt ees."

"Well, mr. Halling. Teie näete nii õnnelik wälja!" Halling nokutas pead ja kadus.

Halling sõitis, külastäiguks kohaselt riietatult, maja ette Mia tänawal nr. 6. Ta astus tõllast wälja, sammus läbi aia ja seisis warsti polguülesma v. Romberg'i ja selle tütre ees.

Nad tundsiwad teda alles siis, kui ta ennast eistas ja noore neiu näo üle lendas hele puna.

"Herra polguülem," algas ta "seisan Teile ees farnasena kui tõesti olen — mitte töötä töölisena, ega ka armupaluja aednikupoisina, Sumalale tänu, ka mitte hullakäinud geeniusena, waid kui inimene, kel ilus minewit ja puhas, määrimata nimi. Tänan Teid, et minu teisele mina'le selle waese kuradile, lahkest ja kaas-tundlikult abi andsite ja lubasite teda siia jääda, ja palun andeks kometimängu, mis ma Teile ja Teie preili tütrele ettemängisin."

Wana polguülem oli wäga rõõmus ja ta noore neiu filmad farnastwad rõõmsalt ja julgelt Hallingile wastu.

Tema waba ja rõõmus toon oli meeldinud.

"Seda peate meile pikemalt seletama, herra v Halling, kuidas Teie farnase mängu peale tulite," ütles Romberg.

Wilnamarjast fisse pilkratud werandal istusiwad kolm inimest, kes nii imelikul wiisil üksteisega tutwaks oliwad saanud, ja Norbert jutustas lõbusalt omast kihlweost ja wõidust; kui ta aga wiltsusest ja waesusest lõneles, mis ta näinud ja ka ise tunnud siis oli ta tõsine. Ta rääkis ja rõõm kui ükskord puutuswad ta filmad walges kleidis neiu finiifilmadega kokku. Sügawast kelbrist toodud wein niisutas nende huult, ja kui wõõras wahapeal joomise unustas, siis tuletas seda polguülem meelde.

Norbert nägi enese ees aeda, kus ta kui päiwiline töötanud oli.

"Olin senini päemawaras," ütles ta oma kõrwal istuwa ilusale neiuale, "kes muud ei mõistnud, kui omast rahast elada — nüüd aga peab mu elu tööle pühendatud olema."

Kui ta lahkus, pidi ta sõna andma, et jälle tuleb, sest wanaherrale oli ta wäga meeldima hakanud.

Kandelhart'ide juures oli pidu. Toredate, ruumide farnastwad walgusmeres, ja laud olid Silde katest lilledega ehitud. Kõik majasõbrad oliwad kutsutud, ainult King puudus. Et majaherra, ega ta tütar, kes uhkest rietatud oliwad, ei nimetand ta nime, ja kui teegi wõõrasteft

seba juhtus tegema, siis näis, nagu nad seba ei luuleks. King ei olnud nähtavasti enam armuosaline siin majas — rohkem veel, oli nagu ei oleks teda ilalgi siin tuntud, mispärast see nii oli — teadis igauks. King oli ise arusaamatuse, mis teda ümbritses, purustanud; sellega, et ühel õhtul Kandelhart'ide juures heasüdamlikel toonil seletas, et warsti hõbepulmi pidama saab. Nende sõnade tagajärg oli kirjeldamatu.

Hildburg sai esimest korda elus nutukrambid, tema kerge veri ei aidanud teda seelord sellest löögist üle. Ringil oli aga woorusekroon peast kistud. Tema wiis miljoni dollari ei hoidnud teda selle eest, et ta „huwitawast mehest paremates aastates“ korraka wana narri wõusse paigutati.

† Norbert v. Hallingi täht oli selle eest aga õusnud. Ta istus pangadirektori ilusa tütre pahemal käel, kes talle oma ilusama naeratuse ja ojanama edemuse kinkis. Neiu tahtis inetut wahejuhtumist wõiduga pühitseda.

Kuid noormees tema kõrwal oli haruldajelt külm ja sõnakehw, ei pannud tema nõiduwust tähelegi. Neiu katkus teda rõõmsamaks teha, ja nokkis teda küsimusega, kas ta ikka veel nõidutud kuningapõsa oja peale mõtleb.

Norbert waatas talle tõsiselt otja. „Wiimase kahelja päewaga nägin alles, kuidas elu ilmas wälja näeb, armuline preili. See tegi mind tõsiselt ja mõtlejaks. Tulin otjusele, et see elu, mida meie kõik elame, wäärtuseta on. Meie teame ainult üht: koort riisuda pottidelt. Keegi meist ei hooli rängalt koormatud waeste õhtamijest. —“

See jutuaamine oli neiuile wõõras ja eba-meeldiw. „Ka mina ei tahaks elada selle rahwa sees,“ ütles ta kergelt. „Teie saate aga warsti need pahad muljed unustama, herra v. Halling.“

Norbert aga jäi külmaks ja sõnakehwaks nagu ennegi.

Neiu näris huult.

Teised rääkiswad kurbast sündmusest Fredebaumi majas

„Konsul on raskesti haige,“ wõlbi, „ta perekond aga kannab ta eest hoolt. Nad ei süüdistata teda millegis, ja wõib olla ei ole tagi süüdi selle õnnetuse juures. Proua konsul on omas mures liigutaw. Haruldane proua.“

„Talle jääb ju ta isiklik warandus!“ ütles Hilde wahlele.

„Selle andis ta wabatahtlikult mehe wõlgade katmiseks. Mitte pennigi ei taha ta enesele hoida. Ta ütleb —“

„See on ju hullumeelsus!“ hüüdis Hilde; „Kas ei mõtle ta sugugi oma tütre Susanne peale!“

„Susanne Fredebaum on emaga ühel arwamisel.“

„See rumalus Susannest ja emast rikuwad mu löögi isu! — Ohwimeelsus wõib ju wäga ideaalne olla, aga wabandage — ühe sõnaga ütelda, on see rumal, liig rumal!“

„Teie ei teeks seba mitte, armuline preili?“ küsis Halling

„Sumale tänu, ma ei ole sarnases seisukorras!“

„Aga kui Teie selles olesite?“

„Ah, jätame see täitu jutt! Meie ei ole ju mitte siin, et ütlitseda. Iga üks peab tegema, mis heaks arwab ja ta iseloomuga kokkukõlas on — Herra v. Halling, palun rääkige millegist muust!“

Neiu tõstis oma klaasi ja waatas paljuütlewa pilguga nooremehe otja.

Terwe õhtu mööduis Hilde maitsele mitte wastawalt. Kiig tõsised oliwad jutuwõrsted, ja Norbert v. Halling oli külm, kui jäätükk. Külmal oli ka ta jumalagajamine.

Wiha ja häbitiga tundis neiu, et see igameheks ajaks oli.

Klubis oli mr. Kingi auls lahtumisepeidu. Nii lühikene, kui ta Saksamaal wiibimine ei olnud ometi ühtegi, kes teda ei oleks kahetsenud. Kõik olid teda armastama hakanud, seba otsekohest ihtisa sõnaga ja rõõmsa waatega meest. Sawannasigar hammaste wahel, istus King laua otjas.

„Tulete kindlasti warsti tagasi,“ hüüdis Ruyter, „tee üle wee ei ole mitte kauge.“

„Wäga wõimalik,“ wastas King. „Aga ümberpöörbult oleks see ka rõõmustaw. Oletsin õnnelik, kui teie kõik mind New Yorgis üles otsisite. Palun sellega teid kõik külla.“ Hiljem nähti Ruyteri ameeriklasega ühes nurgas rääkiwat. Nähtavasti oli neil tähtis jutuaime.

„Kurb lugu konsul Fredebaumiga“ ütles King. „Wäga kurb.“

King tõmbas sügawalt figarisuitsu. „Olen kurb selle suure õnnetuse üle, sest see oli üks haruldane perekond, kellest midagi paha ütelda ei wõi. Herra konsul on tubli mees. Kuib iga inimesega wõib õnnetus juhtuda.“

„Olen Teiega täiesti ühel arwamisel.“

„On palju toredaid inimesi Saksamaal, olen rõõmus, et neist paljud tundma olen õppinud. Kui aga ütleva pean, kes mulle kõige rohkem meeldinud on, siis on need: proua konsul Fredebaum ja ta ilus tütar Susanne. On mul õigus, mr. Ruyter?“ Kurt v. Ruyter noogutas eawalt pead.

„Suurepärane,“ ütles King rahulbatult. „Olen rõõmus Teie arwamise üle. Kui oletsin

noor ja ei oleks mitte kahelümne nelja aasta eest abiellu astunud, teate, mis nüüd teeks? Lähelisin proua Fredebaumi juurde ja ütles talle: „Palun Teie tütre kätt.“ Usun kindlasti, et seda teeks.“

Ameeriklane surus Kuyteri veel rohkem nurta. See ei pääsenud kufagile. „Ah, ma tean, mida Teie mõtlete,“ ütles ta.

„See on hea, siis ei tarvitse ma palju sõnu teha. Miss Susanne ei ole ainult ilus neiu, vaid ka armas, tal on hea ja ilus süda. Kõik preili Susanne kui naise kord oma majasse toob, seda ei peteta ja ta saab õnnelikuks.“

„Mister King —“

„Olen wana mees ja tunnen maailma, sel-
leparast wõin Teile ka nõu anda. Olen näinud, et noored mehed neiuks peagi ilusat ja armast räägivad, kui teavad, et neil suur kaasawara. Olen näinud, et need samad noored mehed warsti lahkuwad, kui seda kaasawara enam ei ole. Siis on ka armastus mööbas. Kas ei ole see inetu?“

„Jah, seda see on.“ Kurt v. Kuyter waatas ameeriklasele julgelt filmi.

King naeratas sõbralikult. „Tulin Saksamaale, et noorele Thompsonile New York'ist naist otsida, aga sellest ei saanud nüüd midagi, pean tagasi sõitma ja ütles: See preili keda armastate, on veel ilusam kui ta pilt ja rikas on ta ka. Aga südant ei ole temal ja kelle nae-

seks ta kord saab, see ei saa õnnelikuks. Mul oleks suureks rõõmuks, kui tagasi sõites ütelda wõiksin: elasin Saksamaal imeilus ja loo läbi. Üks noor preili oli kõik oma waranduse kaotanud, oli waene ja pidi puudust kannatama, seal tuli aga hea, tubli noormees, kes raha ei tahtnud, waid neiu südant, keda ta ka wafuses armastas, ja küsis talt, kas ta tema naiseks ei tahaks saada. Kas ei oleks see mu Saksamaa reisile ilusaks lõputks. Mis Teie arwate?“

Kurt v. Kuyter wõttis King'i käe ja surus seda. „Ma tean, mis tegema pean.“

King tundis, et noormees sõna peab, et ta hõmmikul majasse läheb, kus kurbtus ja mure oma warjude kaotanud ja sinna jälle rõõmu ja päikese tagasi toob.

— — — — —
Norbert v. Halling istus oma pruudiga wendal Nja tänawal nr. 6.

„Nii rikas oled ja siis?“ ütles neiu peaaegu hirmunult, kui Norbert temale ja oma tulewasele äiale oma elukorra rääkinud oli.

„Tahame seda rikkust, mis senini ilma wafadufeta oli, selleks tarwitada, et rõõmu luua ja kergendust tuua neile, kellel elu raske. Tean, et mind aitama saab, Käthe. Maailmale on õnne ja rõõmu waja. Seda olen omast kihlweost ameeriklasega õppinud.“

(Lõpp).

Batade ohwer.

Saksa kirjaniku Alfred Manns'i jutt Sumatra saarelt.

Plantaashi omaniku Tuan Besaari maja oli heledasti walgustatud. Mijnheer van Grode andis oma jahiwõõrale, Surakarta soesoehoenani juure määratud residendile, suure peo, kuhu olid kutsutud Delise seltskond ja ümberkaudsete asunduste omanikud ning direktorid oma daamidega.

Kirjud lambid ja laternad rippusid palmipuuokstel ja olid siia-sinna ära peidetud troopika puistiku suurtesse sõnajala pöösastesse ja aloepuhmas-tesse. Puistee oli küll haritud, aga ikka veel täis põlise laane eedenlist ilu.

Õhtusöök oli lõpnud; seltskond oli lauast tõusnud ja kasutas majaherra kutset, troopikaöö wõluwust wäljas waba taewa all maitsta.

Resident kindral Velde wõttis oma nooreea sõbra van Grode käe alt kinni ja jalutas temaga juttu westes.

„Sa oled siin eeskujuliku majanduse loonud, wana sõber. Ja see ei ole ime. Kui sinusugune mees kõik oma teadmise ja tegu jõu pingule tõmbab, siis peab midagi ebaharilikku tekkima. Sa naeratad? Ei, mina ei taha sind meelitada; mis ma praegu ütlesin, seda ma tõsiselt ka arwan. Kuigi ma sellejuures ei jäta tähelepanemata, et õhtusöök minu eriti lõbusaks on teinud. Tead ju, mina armastan hästi süüa ja juua, liiati weel, kui söögid ja joogid nii head on kui sinul täna.“

Ka muidu wäga tagasihoidlik asunik oli sel õhtul eriti heas tujus.

„Mul on hea meel kuulda, et see kõik sulle maitstes, ja sinu kiitust kuulen ka heameelega, aga ütle mulle, kui sulle siin meie juures nii hästi meeldib, miks sa siis siia kubeneri kohta ei võtnud, selle asemel, et juba nii kui nii ustawa Surakarta Malai-keisri ustavuse üle walwad? Usun, et sinusugusel mehel suuremaid ja tänulikumaid ülesandeid on täita kui Jaawa saarel; mõtle ainult selle maa pärisrahwa küsimuse peale —“

„Eksid, armas sõber, kui minu koha tähtsust vähemaks arwad,“ wastas kindral asunikule. „Seal on palju enam teha kui arvad. Ustawuse küsimus polegi nii tähtis; palju tähtsam on ülesanne, soesoehoenani ikka jälle sinna poole juhtida, et ta alamad enam kauplemahakkaksid. Just kaubandus on meile väga vajalik ja pole sugugi nii tühise tähtsusega kui arvad. Minul aga oli weel eriline põhjus Sumatra kubeneri hakata, sest mina tunnen batade wastu wastikust, millest ma jagu ei saa; see inimese tõug on mulle fataalne; ma ei jaksa wastikust nende wastu ära võita.“

Van Grode waatas imestades üles ja tahtis midagi küsida, kui üks tema abilistest neile wastu tuli.

„Wabanda, armas Velde; herra Winold, palun, minge majasse ja ütelge teenrile, et jääteed puestikus tuleb serweerida.“

Noormees kummardas ja lahkus.

„Tead,“ jatkas asunik, „meie Antje peale ei jaksa ma tänasel peol, mis nii laialdane on, kindel olla.“

„Ma loodan, et kapten van Segger sinu tütre wääriline on,“ wastas kindral, kes ta eelmisi sõnu kuuldes õige tõsiseks oli jäänud. „Aga kas tohin küsida: Miks andsid sa ühele oma abilisele ülesande, mis muidu ainult teenijale antakse? Sa haawad seda noortmeest.“

„Armas taewas, selle peale ma ei mõtelnudki.“ Grode näole ilmus wali ilme, mis aga kohe jälle kadus. „Mu armas, sa tahtsid ennist batadest rääkida. Need on ju õige heatahtlikud inimesed. Üleliiga töökad nad küll ei ole, aga ikkagi paremad kui suurem hulk sinu malailastest. Neid inimesi eurooplastestega ei võrrelda. Seda sa ka küll ei tee, aga ma usun, sina oled selle tõu wastu eelarwamiste kammitsas.“

„Wõib olla, aga hirmus fanatism, millega nad oma ebausuküljes ripuwad, äratub minus nende wastu õuduse, millest ma kuidagi lahti ei saa. Sa mäletad, mina wiibin sel ajal, kui sa Nelsi juures nooremaks abiliseks olid, leitnandina Atshinis. Ühel jahikäigul eksisin mägestikus ära. Oösel nägin üht batade kampongi (küla), kust ma enesele tahtsin küsida riisi ja, kui wõimalik, ka kana. Kuid ma otsustasin ettewaatlik olla ja hiilisin pikkamisi lähemale. Ja siis nägin midagi, mis mul weel praegu selle peale mõteldes were soontes seisma paneb. Nii kohutawat narusust näha ja wõimetu olla selle wastu abianda, see wõib isegi mõne jahedama mehe jõust üle käia. Sestsaadik waatan ma iga bata peal wastikusega; kas tahan wõi ei, alati pean ma selle öökoleduse peale tagasi mõtlema. Muidugi kui kohus mind tingimata siia kutsub, siis pean oma tunded ära wõitma. Aga niikaua kui mul weel teisi andmeid on, ei tahaks ma siin kestwalt elada.“

„Mis oli siis õieti see kole asi, mida tookord nägid?“

„Armas sõber, ma ei tahaks sellest nüüd rääkida. Waata, me oleme seltskonna juure jälle tagasi jõudnud.“

Naer ja elaw jutt wõttis sõpru wastu, kui nad puude alt jõudsid murule, kuhu wõõrastele olid toolid asetatud. Iga tooli kõrwal seisis pambuslauakene, kus peal kehakinnitus. Seltskonda walgustasid kirjud laternad ja pilt oli väga kirju.

Antje van Grode, asuniku tütar, istus ühe ohwitseri kõrwal, kes asumaade sõjawäe peamehe mundrit kandis ja keda oleks wõinud arwata ilusaks, kui tal suu ümber ei oleks peitunud pilkaw joon, mis esimest head muljet wähen das.

Ilus, õrn Antje wähtis unistades üles taewa tähtede poole. Naeratades näis ta kuulatawat kapteni juttu, kes Haagi kojaelu Djokjakarta sultani ümbrusega wõrdles ja seda kõige osawamini ja naljakalt oskas iseloomustada.

Antje tähelepanu ei olnud sugugi suur; ta ei teadnud isegi miks. Tema teadis, et see mees temalt ligemal ajal tahtis küsida, kas ta tema naiseks ei taha saada, ja ei leidnud põhjust temale ei ütelda. Tema oli kõikide arust temale sünnis mees, tore kawaleer, kellele kõik suurepärest tulewikku en-

nustasid. Kas ei pidanud ta siis rõõmus olema?

„Aga see mõte ei mõlkunud sugugi ta mõttes, arwatawasti sellepärast, et ta näis olewat nii enesestmõistetaw.“

Nüüd ajas ta enda sirgeks, ja ta pilgud pöörcusid muruplatsi äärmisesse nurka, kus nad kaua näisid otsiwat. Miks? Seal polnud midagi näha — seal istusid ta isa nooremad abilised.

Kapten oli parajasti õige naljaka wõrdluse teinud. Kui Antje kulmugi ei liigutanud, küsis ta:

„Kas Te eileia, et see märki läheb?“

„Mis nimelt, kapten?“

Van Segger tundis enda olewat hawatud, aga oli küllalt nii tark, et neiu tähelepanematusse üle vähematki imestust ei ilmutanud.

„Rääkisid praegu maa päriselanikudest, preili Antje, ja ütlesin, et ei maksa niipalju waewa näha nende kaswatusega ja kultuurprobleemidega. Meie ülesande sihiks peaks olema neid alla heita, sest tarwitada võib neid ainult siis, kui nad kõwa kätt tunnawad. Mis nad wabatahtlikult teewad, sünnib ainult sellepärast, et nad selle läbi raha saawad seda enam laisklemiseks. Neis peitub kõigist headest omadustest hoolimata uskumata wilets tegewustung. Selle kahe aasta sees, mis siin wiibin, olen jõudnud arwamisele, et nad hingetud on ja wõõrad, nii wõõrad, et mulle kuugi näib olewat lähem. Millised kummalised olewused! Paljudes asjades eralduwad nad wawalt loomadest. Nad elawad ainult oma meelte tungi järele, nende wäike mõistus teeb weel mõnegi asja pahemaks kui ta on, sest nad teewad sellegi weel oma madalate instinktide orjaks.“

Antje suutis wawalt warjata oma wastikusetunnet. Ruttu ütles ta:

„Teie eksite, kapten! Teie olete minu arust nagu uurija, kes tahab tähele panna sipelgaid ja kartes, et oma näpud määrib, siis ühe nende pesa klaaskapis laseb oma õpetlasetuppa tuua, selle asemel, et sipelgate elu looduses ja loomulikus seisukorras wabalt uurida. Tõsi, batad on kohutawad oma ebaususe, teatud koledad asjad on paraku tõestatud — ehk ma küll siin ümbruses seda weel ei ole kuulnud —, aga igal inimesel nendest on süda ja hing nagu Teil ja minul. Kaheksa aastat tagasi

leidis minu isa metsast surnud batanaise ja surnukeha kõrwalt kaheaastase nutwa poisikese. Poiss toodi meile ja kaswatati siin üles. Ja nüüd tasub ta meile armastusega, mis otse jumaldamiseni ulatab. Täna wu kewadel, kui ma kahe naisteenija seltsis metsas istusin, ilmus äkki wõsast üks kohutaw must panter. Minu teenijad ilmutasid suuremat külmawerelisust kui mina, sest nad jooksid minema. Mina jäin seisma ja ei saanud liigutada. Nägin, kuidas murdja ennast hüppamisele walmistas! Sel silmapilgul kargas Jan, — selle nime olime Bata poisile ristimisel annud —, minu ja murdja wahel; tema oli, nagu ta pärast ütles, mulle järele hiilinud, et mind walwata. Käes oli wäiksel poisil suur nuga, millega ta pantrile kartmatult wastu läks. Ei tea, kas murdja seda kartis, wõi mis, aga ta puges pikkamisi minema. Poiss aga sai mulle seitsaadik weel armsamaks kui enne. Ei, kapten, Teie ei tohi ütelda, et neil inimestel hinge ei ole. Teie ei tunne meie wäikest Jani! Olen kogu päewa rahutu, kui kuulsin, et poiss õõsel olla ära kadunud; see käib ta harjumuse wastu, sest iial pole ta kusagile läinud. Minu isa saatis kohe kaks sikki poissi otsima. . . Waadake, seal nad seisawad praegu minu isa juures. Waadake residendi ehmunud nägu, kapten. Mis võib ta küll olla kuulnud?“

Antje tõusis ruttu üles ja jooksis sinna, kus van Grode ja kindral sikhide seltsis seisid.

Jutust, mis katkestati, kui neile lähenes, kuulis Antje järgmised Malai sõnad:

„Toeng kal Panalan.“

Antje kahwatas.

Ta huuled wabisesid.

Ta oleks kukkunud, kui noor abiline Winold, kes sinna jooksis, teda poleks toetanud.

„Palun sind, isa, mis on sündinud?“ küsis neiu ja surus tahtmatult noore Winoldi kätt.

Külalised olid lähenenud ja piirasid salka.

Van Grode, kes ka kahwatu oli, näis olewat kohmetu, siis aga nägi ta, et ta toodud teadet ometi ei wõinud warjata.

„Kakskümmend kilomeetrit siit mägestikus seisab üks suur batade kampong ehk küla. Seal tahetakse homme hommikul wara, nagu praegu kuulen, toeng

kal maha raiuda. On nähtud selle küla mehi siin meie maja selle osa ümbruses hulkuwat, kus wäike Jan magas.“

Kapten van Segger, kes alles kuu aja eest Jaawast Palembangi käsutatud, küsis:

„Millest Te räägite, mijnheer van Grode?“

„See on kõige õudsema ebausku kõige koledam pidu, ohwripidu, et uuele kampongile wägawat kaitsewaimu saawutada. Preester walib ühe noore palmipuu, mis iseäralikult ehitakse. Suure ettewaatusena, et puu kaswamist mitte hädaohtu saata, lõikab preester sellesse mingisuguse märgi teatud kujul; sellele märgile järgnewad järgmisel aastal ja järgnewatel teised märgid, millest lõpuks wälja kujuneb inimese nägu. Mõnikord moodub terve inimese eluiga, enne kui need ettewalmistused lõpewad. Siis raiutakse puu maha ja ohwerdatakse üks poisikene, kes. . . Aga ma ei taha' siin üksikasju arutada, mida suurem hulk kooswiibijatest ju isegi tunnewad. Nüüd kardame, et mägestiku batad meie wäikse Jani selleks ära warastasid, et teda. . . Antje, mis sul on? Ah, ma olen ise põrutatud ja unustasin, et Jan ka sinu pailaps oli.“

Õrnasti pigistas asunik wärisewa tütre oma rinnale. Ta ei leidnud ainultki troostisõna, sest Antje tundis kirjeldustest niisuguse ohwerduse koledust.

„Kas siis päästmine wõimatu?“ küsendas neiu.

Paludes pööras ta residendi poole:

„Herra kindral, ma palun Teid Jumala nimel!“

„Waene laps, õud ja wiha pigistawad mu südame kokku, aga kui me Delist wõi Palembangist sõdurid siia kutsume, on kõik ju ammu mööda, ja kui kõik siinsed mehed teele läheksid, et fanaatikutelt nende ohwrit kiskuda, meie rong wõiks kõige enam olla ainult karistussalk, mis ettewõtte pealegi kampongimeeste paljuse ja heade sõjariistade peale waadates õige kahtlase lõpuga oleks. Igatahes ei jõuaks me enam õigeks ajaks sinna, et hirmsat weretööd takistada. Üksik aga, kes dshunglite liikumist siin Sumatra saarel tunneb, jõuaks asjatundlikul juhatusel kergemini kampongi jõuda, mis mulle tuttaw on. Aga selle peale ei wõi mõ-

teldagi. Kuid karistamata ei jää kurjategijad seekord mitte. See peab neid mõrtsukaid seekord raskesti tabama.“

Wiimased sõnad ütles wana kindral kõige suurema kõlblise wihaga.

Antje aga oli üht mõistnud.

Ta ütles:

„Kui ühel mehel wõimalik on sinna jõuda, kas ei oleks siis wõimalik neid kawalusega üle lüüa?“

Ta waatas otsides ringi ja waatas kaptenile otsa; ta walust wärisewates silmades peitus palaw palwe.

Weel enne kui kapten rääkida sai, kaelustas van Grode tüdruku uuesti.

„Kui sinu soowi saaks täita, siis tuleks ühe õnnetuse juure, mida ma ära hoida ei saa, weel teine, mis weel hirmsam on ja tingimata järgneb.“

Nüüd otsustas ka kapten van Segger rääkida:

„Preili Antje, kui jutt oleks mõnest meie hulgast, mina ei kardaks omast elust, kui see ka weel kardetawam oleks, aga. . .“

„Isegi surma ees ei mõtle Teie inimlikumalt, kapten?“ küsis neiu, ja wiha wälkus ta silmis.

Ohwitser kummardas wiisakalt.

„Olen Teie käsutada, mu preili!“

Nüüd astus van Grode ette.

„Seda mina ei luba!“

Antje hüüdis talle wahele:

„Ole rahul, isa! Minul ei ole herra kaptenile mingisugust käsku anda!“

Tekkis lühike, piinlik waheaeg, mida eksitas sügaw, mehine, rahulik hää.

Kõikide silmad pöörsid asunduse abilisele — Winoldile.

„Nagu kuulsin, tuleb herra kapten Jaawa saarelt; tema ei tunne meie dshunglid. Mina wiibin juba kolm aastat siin ja olen osaw kütt; oma teenri abil, kes ristiusku batalane, loodan ma kindlasti weel enne homme lõunat kampongi jõuda, kus ma juba kaks korda olen käinud, ja ma loodan ka, et Jani seal wõin aidata.“

Antje silmitses noortmeest, kes alandlikult ja waikselt rääkinud, kaua imestades. Siis ilmus ta armsale näole inimese ilme, kes hirmsast unenäost wabastawale tõsidusele ärkab. Siisamaani ei olnud ta selle üle weel iial järele mõtelnud, miks ta igakord selle nooremehe läheduses oli tunnud soojust ja warjulikkust ja miks ta alati, kui Wi-

nold ta läheduses wiibis, oli pidanud ta pilku otsima.

„Teie wõite meie wäikse Jani päästa,“ ütles ta weendunult. Siis aga tungis ta põue järsk hirm. „Ei, Teie ei pea mitte minema, Teie mitte! . . .“

Winold siimitses neitut rahulikult; ainult wiibu aega wilkus ta silmis rõõmuhelk. Siis ütles ta lihtsalt:

„Inimlik kohus, preili van Grode!“

Ta pööras Antje poolt majaherra poole, kes, tütre kummalise oleku üle imestades, küsides nende juure tahtis astuda.

Winold ütles:

„Herra van Grode, kas tohin Teiega ja herra kindraliganeljasilma allrääkida?“

„Heameelega, armas sõber, tulge,“ ütles Velde ruttu. Weel ennem kui asunik midagi ütelda sai, kiskus sõber ta kaasa.

Lühidalt ja julgelt seletas abiline neile oma plaani. Herrad kuulasid tähelpanuga. Kui Hans Winold lõpetas, andis resident talle käe.

„See on tõesti ja targasti mõeldud, noor sõber, aga kui plaan äparduks—?“

„Siis tahan poissi vähemalt kõige pahema eest — hirmsa piina eest — hoida; selleks jõuan ma loodetawasti weel õigel ajal sinna.“

„Aga mõtelge ka enese peale!“

„Herra kindral, ma ei usu, et batade fanatism paendumata julgusele ja sihikindlale Wincherterpetiiv-püssile, mis osawas käes, suudab wastu panna. On see siiski nii — ninasarwiku ja kuningatigi peale dshunglites jahti pidades on mu elu ju ka hädaohus, mispärast peaksin siis weel wiivitama, kui inimene elu kaalul seisab?“

Kindral raputas tugewasti Winoldi kätt.

„Minge Jumala nimel, noormees!“

Ka van Grode andis talle käe:

„Tulge terwelt tagasi, Winold!“

Kui Hans lahkus, tuli asunikule jälle meele tütre iseäralik esinemine. Wiimaks ei jõudnud ta seda enam välja kannatada.

„Velde, mis asi see ennist Antjega oli? Kas nägid, kuidas . . .?“

Resident katkestas ta jutu muheledes:

„Jah! ja ma wõin sulle ütelda, et mul sellest tuline hea meel oli.“

Van Grode kähwäs sirgeks.

„Ma ei taha uskuda, et see noormees . . .“

„Mina pole mitte märganud, et ta enast kuidagi wiisi laiduwääriliselt oleks üles pidanud,“ katkestas kindral ta jutu uuesti. „Ma loodan, et sina kui küps mees waba oled kõrguselollusest, mis sulle, Jumalale tänu, ka iseloomult wõõras on. See noormees on täis mees, ja kui sulle sellest weel ei jätku, siis ütlen sulle, et ta ka elus weel kaugele jõuab. Selle eest wastutan mina oma sõnaga, ja kui ma teda ka pisut peaksin aitama, mida aga wististi mitte waja ei ole. Awa ometi silmad ja wõta eelarwamise prillid ninalt ning pane Winold kapten Seggeri kõrwale. Siis paisatab Segger sulle sellena, mis ta tõesti on: südameta, kõrk narr — mina tunnen teda Jaawa saarest saadik. Et see mees minu wäikse Antje pidi wõitma, tegi mu südamele walu, aga ma ei rääkinud wastu, uskudes, et Antje teda armastab. Et kuule ometi, inimene! Siis ole ometi mõistlik, mees!“

Van Grode jäi mõttesse.

Natukese aja pärast ütles ta:

„Sellest ei maksa rääkida. Mina kardan, et Winold enam tagasi ei tule!“

„Tuleb, selle peale olen kindel! See on üks neist meestest, kes kõigea hakkama saawad, mis ette wõtawad!“

* * *

Hans Winold oli waheajal ruttu majasse jooksnud, kus ta kaheksa seltsimehega elas. Igal neist oli oma elutuba, magamistuba ja teenrituba ning kahe peale üks wannituba.

Niipea kui Hans, keskmise suurusega, tugew, habemeta näoga, pruunikate juustega ja mustade silmadega mees, oma pärismaalisele teenrile lühidalt oli seletanud, mis sel ööl pidi sündima ja mis temalt nõuti, hakkas ta riideid wahetama.

Walge troopikaülikonna wahetas ta kergele, aga sitkest riidest riiete wastu, mis hästi keha ümber olid.

Teener, noor batalane — malailane inetu, aga intelligent näoga ja heade, tarkade silmadega —, aitas rõõmsa agarusega. Juba tema isa oli ristitud, tema ise oli asunduses sündinud.

Nüüd ulatas ta Winoldile Winchester magasiinpüssi.

„Selle, Tuan?“

Hans oli kahewahel. Suure kiiruse juures wõis see püss tema liikumist dshunglis takistada. Aga wiimaks oli ta omeli tarwilik. Sellepärast oli ta waja kaasa wõtta.

„Jah, Kanga! Ja igatühele meist brown-ning ja suured metsnoad. Ja nüüd mine talli ja lase kolm kõige kiiremat Batapony walmis seada; tallipoiss peab meiega metsani ühes ratsutama, siis toob ta sealt hobused tagasi.“

Kanga lahkus, kuna Winold herras-temajasse läks, kus ta hindule, kelle walwe all moona tuba seisis, käsu andis. See mees näis imestawat, andis talle siis aga pisut kartlikult ühe asja, mille Hans pehmesse waibasse mässis ja hindu abiga ettewaatlilikult selga wõttis.

Wäljas seisis Kanga tallipoisi ja hobuste seltsis.

Mehed kolmekesi kargasid sadulasse, ja tuhatnelja algas sõit.

Kuu esimene weerand jagas wilet-sat walgust. Lugemata tähed wilkusid heledasti ja sirasid nagu teemandid taewas.

Troopikaöö ilu peale Hans Winold ei mõtelnud, sama wähe kui ta mõtles julge ettewõtte peale, mis tal ees oli. Ta nägi ainult kaht suurt neiusilma oma peal ja kuulis: „Teie mitte, Teie mitte!“

Wäiksed, jõurikkad hobused jooksid asunduse hääl teil lendawa kiirusega edasi, mööda ääretumatest tubakapõl-dudest, kus põõsad meetrikõrguselt lõi-kust ootasid, mööda ka noortest indigo-põõsastest, millega van Grode katses tegi.

Asunduse piiri taga jõudsid ratsa-nikud Sumatra tühjale lagendikule, mis öösel, mil pimedus põlise metsa ja mä-gestiku oma hõlma peitis, weel õudsem ja lagedam näis olewat kui muidu.

Ikka edasi, edasi rutati, ikka rutemini mägede poole.

Nimetu õnne tunded woogasid Hansu südames. Tunded ja mõtted, mis mingisuguseks lootuseks ei tihenunud, aga mida ka ei eksitanud mingisugune piinaw kahtlus ega mõistus.

„Jah! Teie suudate ta päästa!“

Neid sõnu arwas ta ikka jälle kuul-wat. Nagu õnnis ilmutus kõlasid nad temale järele.

Kus oli nüüd see külm rahulikkus, millega ta oma südame liigutusi oli war-

janud? Seda ei olnud temale nüüd enam waja, sest Antje sõnades peitus enam kui usaldus.

Ta pea käis ringi.

„Edasi, usaldust tuleb teoga kinni-tada!“

Usaldust? Tema julguse ja külmawe-relisuse wastu?

Ei, see oli enam! See oli sügaw usal-dus tema ohwrimeelse halastuse wastu, mis ta südamest tuli ja mitte alles pal-wete waral wabaks ei tarwitsenud saada.

Oli see nii? Jah.

Hans tohtis enesele tunnistada, et ta otsus juba siis kindel oli, kui kõiki teisi weel ehmatas halwas. Rõõmuga tohtis ta seda tunnistada.

Mehed olid üle lagendiku rutanud ja mägestiku jalale jõudnud.

Pikkamisi sammusid hobused üles mägedesse. Nende kõrwale ilmusid puud ja põõsad; tihedamaks ja tiheda-maks muutus metsaalune.

Algas põline laan.

Winold kargas sadulast maha.

Kanga tegi ta eeskuju järele.

Waikides sidus ratsasulane mõlemad hobused kokku ja ratsutas tuldud teed mööda pikkamisi tagasi.

Weel olijalakäijatel edasimineks kerge. Alles aegamööda rohkenesid takistused ja raskused, mida paksemaks põline mets muutus. Isegi päewal on raske teed murda läbi laante, wõsa, rohu, murtud okste ja murdunud puude, mis siis weel öösel. Õnneks kaswasid siin enamasti ainult duurianwiljapuud, mille õredate okste wahelt taewas weel silma paistis.

Õised dshunglikäigud polnud Winol-dile ja Kangale sugugi uudiseks. Nad tarwitasid usinasti käsi ja suuri mets-nuge, et siin mõnda wastupanewat oksa kõrwale painutada, seal mõnda, liaani katki raiuda.

Sadanded sisalikud kahistasid leh-tede wahel.

Ülesehmatatud ninasarwiklennud lend-lesid uniselt ringi. Öölinnud ja suu-red liblikad lehwisid okste kohal ja puu-dutasid lennates peaaegu mehi. Ahwi-karjad kirusid neid, pildusid neid oks-tega ja puuwiljaga. Tasane, urisew hulumine kaugel tuletas neile meele, et üks kuningatiiger ühe metskitse oli ära murdnud ja seda nüüd õgima hak-kas.

Tundide kaupa, ilma puhkamata, tundisid Winold ja Kanga tihnikust läbi. Kui ka käsi wahetewahel tahtis wäsida, pilk kellale näitas noorele mehele, et nad wäsida ei tohtinud.

Metssigade karjad jooksid peaaegu nende eest mööda; üks panter waritses lasengu kaugusel.

Hans sellest ei küsinud.

Ainult ükskord pandi ta kirk proowile: kui ta kuupaistel üht hiigla-orangutangi ühel gummipuul nägi. Niisugust ilusat jahilooma oli ta juba ammu lasta igatsenud. Juba tõstis ta püssi, kuid laskis selle kohe jälle langeda:

„Edasi!“

Järsumaks muutus mägestik. Ja ikka raskemaks muutus tee. Seda pikaldasemalt jõudsid mehed edasi, kui kuu looja läks. Kuid see oli ainult weerand tundi enne päikese tõusu, ja päewalinud hakkasid endid juba liigutama.

Nüüd otsustas Hans pisut puhata.

„Mis sa arwad, Kanga, kui palju maad on weel kampongi?“

„Kolm kuni neli tundi, Tuan.“

„Kas tead, mil pidu algab? Ega ometi enne lõunat?“

„Toeng kel Panalnani pidu on haruldane pidu, aga ma tean, kuidas see sünnib. Preester raiub päikese tõusu ajal nõidpuu maha. Kampongi rahwas on selle juures. Siis tapab preester ühe musta kuke, wõtab selle suled ja ehib nendega ebajumala pea. Siis tuuakse ohwerpoiss külaplatsile, kus ta kaelani maa sisse maetakse ja seal kuni lõunani palawa päikse käes peab ootama ja janunema, siis — aga seda tead sa ju isegi, Tuan.“

„Tean, Kanga, ja taewas teab, kuidas sinu muidu wõrdlemisi hea südamega suguwennad niisugustest koledustest enestele wõiwad õnnistust loota. Nii siis keskpäewal! Tead sa, kas maetakse ohwer kõwasti maa sisse wõi wisatakse ta ümbrus ainult kergesti mulda täis?“

„Usun, ainult kergesti, Tuan Ketjil; sest ta tõmmatakse sealt jälle wälja, niipea kui ta —“

„Waiki, Kanga! Nüüd läheme edasi, sest päike on tõusnud!“

Tuhanded linnuhääled teretasid hõisates algawat päewa. Lugematud putukad algasid tööd ja miljonid õied awanesid päikse kiirte ootusel.

Winold ei näinud seda. Küll haljendas ja õitses kõik ta süda, aga ta tahtis nüüd mõelda ainult oma raske ülesande peale.

Ruttu sammusid nad edasi.

Siht, kus pool kampong seisis, oli Kangal selgesti teada. Kindlasti leidis ta alati kohad, kus primitiivsed, kaelamurdwad bambussillad, mis päriselanikud teinud, üle haigutawate kuristikude wiisid.

Kaks tundi enne lõunat oli see, kui nad jälle ühest niisugusest rippuvast sillast parajasti üle läksid; sild oli teistest tugevam ja nähtavasti enam tarvitatud. Teisel pool tähendas Kanga ühele gummipuule, mille küljes mitu pambusritwa puuritud aukude all rippusid.

„Siin korjatakse gummit,“ ütles ta. „Oleme oma sihi ligidal, Tuan.“

Enne edasiminekut kummardas Hans ja waatas silla hoolega läbi.

Siis ajas ta enda otsustawalt sirgeks.

„Ettewaatus, Knnga!“

„Ole mureta, herra, täna pole ühtki batat metsas. Nad kõik wiibiwad nüüd külas.“

Kümne minuti pärast jõudsid nad bambuse-tihniku juure, kus Kanga käe hoiatades üles tõstis.

Igalpool oli näha jalajälgi. Kui Winold mõned põõsad kõrwale painutas, seisis kampong nende ees.

Põlise laane lagendikul palmipuude wahel seisis postidele ehitatud ja pillirooga kaetud ütid. Majade ligidal nähti ainult kanu ja sigu, kes toifu otsisid, mis maja õredate põrandate wahelt neile wälja wisati. Mõned lapsed siledaks põetud peaga, kuhu üks tort pikaks jäetud, mängisid koduloomade keskel.

Kõik küla inimesed, kes täisealised, ja ka poisid ning plikad olid kogunud platsile, mille peal seisis üks pikk kitsas telling, ühiselt tarwitataw wiljatampimise koht.

Seal oli mõlemast soost batasid, kes kõik waljusti karjusid ja imelikke löök-instrumente põristasid. Ringi anti joo-wastawat palmiwiina ja nooremate meeste metsikud hüpped, eriti platsi keskipaigas, näitasid, et nad enam kained ei olnud.

Sinna pööras Winold oma tähelepanu, ja kuna ta palja silmaga midagi selgesti ei näinud, siis wõttis ta kiikri abiks.

Tüki aega wahtis ta sellega tähelepanelikult, siis wöttis ta kiikri silmade eest ära ja kahwatas. Ta oli wäikse armsa Jani ära tunnud, kes teda alati oma lihtsusega oli lõbustanud. Poissi ei armastanud mitte üksi Antje — kogu asundusele oli ta armas.

Selgesti oli Winold näinud tumma õudust poisikese näol.

Sel silmapilgul kahmas Kanga ta käewarrest kinni.

„Kas näed seal seda suitsupilwekest, Tuan?“

Hans kokkus.

„Seal . . . ?“

„Jah, herra, waja on rutata!“

Silmapilgu kõhkles Winold. Näis, nagu oleks tast jõud ja rahulik mõtlemine lahkunud. Aga ruttu tõrjus ta nõrkuse eemale. Otsustawa minuti ligidus andis talle ta rahu tagasi.

Uurides waatas ta ringi.

Kampongi legendik oli kolmnurgas pambusetihniku wahel. Ühes otsas seisis tema Kanga seltsis. Pahemas otsas seisis koht, kus koledat kommet täideti. Härmises paremas nurgas seisis pangolu ehk pealikumaja.

„Kas tead, kus nüüd toeng kal wiib, Kanga? Mina ei näe.“

„Jah, ta hoitakse wiimse silmapilguni pangolus.“

Winoldi silmad läikisid.

„Kas nüüd wiibib keegi pealikumajas?“

„Usun kinelasti, et ei, Tuan.“

„See on hea. Mina ei ohwerda heameelega inimest. Nüüd kuule.“

Hans kirjeldas Kangale oma plaani. Ta wöttis ranitsaseljast ja ulatas Kangale. Siis lahkusid nad.

Kuna Kanga pangolu sihis kadus, hiilis Winold teisele poole, kuni ta koosolekuplatsile nii lähedale jõudis, kui iial sõandas minna, ilma et äraandmist oleks tarwitsenud karta.

Umbes wiis minutit ootas ta hingetult. Näis, nagu oleks pärismaalastesse elu tulnud. Nad korraldasid rongi. Wististi läksid nad nüüd peo wiimse osa tarwis nõidpuud tooma.

Natuke aega walitses waikus.

Rong tahtis parajasti käratsedes liikuma hakata, kui kajas kōwa plahwatus, millele teine järgnes. Puupilpad ja muld lendas õhku. Paks suitsupilw tõusis kohalt, kus uhke pealikumaja oli seisnud.

Palju batasid oli ehmatuse pärast maha langenud. Siis tõusid nad jälle ruttu. Maawärisemine ja tulepurtskamine polnud neile kui wägewad looduse nähtused wõõrad. Esimese ehmatuse järele käis nende esimene mõte muidugi pangolu peale, kus nõidpuu peitus. Ebausklik kartus, segatud uudishimuga, ajas nad sinna, kus plahwatus olnud. Järgmisel silmapildul oli kogu plats tühi.

Seda oli Winold oodanud.

Ruttu jooksis ta maa sisse kaewatud poisikese juure, kaapis lahtise mulla nii kaugelt lahti, et poisi käte juure jõudis, ja tõmbas Jani välja.

Ta wöttis poolminestanud poisi kätele ja jooksis temaga silla poole.

Õnnetuseks olid mõned külaelanikud mitte teda, küll aga Kangat märganud, keda nad hakkasid taga ajama. Hans ei olnud weel sillale jõudnud, kui oma tagaajajaid kuulis. Ta pidi silmapilguks seisma jääma, enne kui nõrgast, nõtkuwest sillast, mis üle sügawa kuristiku wiis, üle julges minna.

Wiimaks oli see sündinud.

Nüüd nägi ta Kangat jookswat ja batasid just tema kannul.

Winold pani minestanud poisi tasakesi maha ja wöttis püssi, et kõige pahemal puhul lasta. Mõne sammuga oli Kanga tema kõrwal. Kuna Hans batasid üht pauku õhku lastes hirmutas — tagaajajad ei olnud püssi suure rutuga kaasa wõtnud — laskis Kanga tema käsul põlwili ja raius suure metsnoaga silla pambusridwad katki. Mürtsudes kukkus sild kuristikku.

Nad olid päästetud, töö tehtud. Silla uuendamine wöttis mitu tundi aega, ja seni olid nad juba nii kaugel, et tagaajajaid enam ei tarwitsenud karta.

* * *

Asunduses oli pidu õhtul kohe lõp-
nud. Tõsiselt juttu westes olid külalised weel tüki aega koos istunud. Räägiti Winoldi julgust ettewõttest. Pea-aegu üldiselt usti, et Winoldi ettewõte ei õnnesta, sest et hädaoht, millele ta andus, liig suur oli.

Antje ei suutnud määratu põnewuse piina warjata. Ta oleks meeleheitel otsuse karjuda tahtnud. Waikselt — oli ta seltskonnast lahkunud ja õõ oli tal unelt möödunud.

Järgmisel hommikul sõitsid külalised koju. Ka kapten Van Segger lah-

kus. Ta oli küllalt tark aru saama, et tal siin enam midagi loota ei olnud.

Ainult Velde jäi.

Liigutawa murega pühendas wana herra enda noorele neiule, ja kui ka temagi süda täis rasket muret oli, katsumus ta noore neiule mõtteid ometi rahuliku kindlusega ja naljaga kõrwale pöördma ja ta südant wirgutada.

Pikkamisi möödusid tunnid.

Wiimaks jõudis õhtu ja saabus öö; mida lähemale otsustaw tund jõudis, seda hirksamaks ja piinawamaks läks ootamine. Keegi ei leidnud rahu.

Van Grode oma tütreaga ja sõbraga olid werandale istunud.

Oli kesköö. Waht kuulutas kellaga kesköö tundi.

Velde jutustas parajasti üht lustilist lugu sõjast, kui kolm inimest werandatrepi üles wankusid.

„Preili Antje . . .“

Rajas hõiskaw röömuhüüe, ja Antje puhkas Winoldi rinnal. Hansu silmad wirwendasid. Määratu raskuse oli ta wälja kannatanud, selle silmapilgu õndsus tegi ta nõrgaks. Ta wankus.

Kindral toetas teda.

„Ära karda, wäike Antje! Seal on ju ka meie wäike mees — meie armas Jan! — Noh wana sõber,“ pööras ta wan Grode poole, kes waikides nende kõrwal seisis, „ikka weel põikpea?“

„Ei, Velde. Jumala nimel, minul ei ole midagi selle wastu. Saagu Antje õnnelikuks!“

Ta andis Winoldile käe.

Antje suudles oma isa tänulikult.

Nukud.

Kroaati kirjanik Xaver Sandor Gjalski.

Wangimajas — Jumal teab: kus — oli teda õpetatud pärnapuust pühakujusid nikerdama. Ta oskas teha nelja ewangelisti: püha Luukast ja Markust esimene sõrm sirus — ja Matteust ning Joannest sõrmed rinna poole pöördud; siis Ungari wõimumehe paelad õlal ja sulg kübaral, weidraid ohwitserisid sigar suus — ahwe, eeslid, kirjutajaid — oh, palju niisuguseid asju.

Kord töötas ta hilja õõni oma kitsas poes, mis talle ühtlasi ka töötoaks oli. Praegu oli tal tükk saarepuud käes. Puu oli kõwa — juba üldjoonigi tehes oli waja palju waewa näha. Ja nüüd ei teadnud ta õieti: kas pidi ta sellest nikerdama mõne wõimumehe, wõi ewangelisti, wõi ahwi, wõi kaheksanda järgu ametniku kirju kaeltagusega, nagu seda oli kannud wangimaja direktor . . . ? Nikerdada wõis ta sellest ju nii ühe kui teise.

Sedawiisi järele mõteldes ja mitte õigele otsusele jõudes — kustus küünal. Ainult taht hõõgus ja sädeles weel tasakesi. Ja waatas pood oli juba kinni ja tänaw tühi ja öö waikne ning jahe. Sel-

lepärast jäitis ta töö seisma ning heitis nurka woodisse, wäsinult ja mustalt nagu ta oli. Aga magama jääda ta ei wõinud. Ikka jälle keerles mõte ta peas: kas pidi ta sellest nikerdama ahwi wõi mõne wõimumehe . . . ?

Seal kuulis ta — — jah, ta kuulis wirisemist ja ümisemist, tasast kõmpsimist ja kaapimist — just nagu oleksid kõik ta kujud liikuma hakanud. Nii tasakesi, et õieti aru ei saanud, kas oli see pettus wõi tõelikkus, ilmsi wõi unes?

Ja siiski, Jumala eest, see oli ilmsi.

„Kas ei ole see hull seisukord, millesse mu Looja minu on pannud?“ ütles üks puust eesel ja weeres oma nelja ratta peal nurgast wälja. „Siin olen ma nüüd eesel ja keegi naine ostab mu selleks, et ta lapsed mind kisuksid. Pean wiltsuses hukkuma — ja seda nimetatakse saatuseks. Mis on sinul wiga, püha Luukas! Satud kirikusse ja wõid rahulikult aasta aastast näha, kuidas sind kummardatakse. Ei tea, wiimaks tuleb ka meie looja ise sinu ette ja langeb sinna põlwili.“

„Mu armas, saatuse teed on teadmatud,“ ütles püha Luukas. „Mina olen

mina ja sina oled eesel. Selle juure jääb.“

„Tõsi küll,“ hüüdis üks wõimumees ülemiselt riulit. „Kas sina, loll loom, arwad, et sinu pärast erandid tehakse? Sina oled eesel; mõni laps weab sind ringi ja murrab su katki; mina olen wõimumees ja sellepärast pannakse minu saali klaaskupli alla. C'e s t l a v i e.“

Seal liigutas ennast üks jalutuskepp, mille käepide kujutas ametnikku gaaläkübaras.

„Ülemuse käskudele tuleb alistuda wasturääkimata,“ ütles ta. „Mis sa, eesel, õieti tahad? Ma pole weel iial kuulnud, et oleks jaotatud auastmetesse — vähemalt puust eeslid.“

Eesel noogutas kurwalt pead ja las kis kõrwad lonti.

„Igatahes on see iseäralik ja pisut ülekohtune,“ rääkis üks wana naine — ta lamas suure hulga teiste omasuguste keskel korwis. „Sina oled wõimumees, mõni teine on apostel, see seal eesel.

Ja lõpuks oleme ometi kõik samast puust, sama käe tehtud, kõik ühesugused. Ainult nii ütelda kujult pisut teistsugused ja siis — saatuselt.“

„Hirmus, hirmus,“ hüüdsid naised kooris.

„Ja ometi on see nii. Oma nahast sa wälja pugeda ei saa. Ei seal ole teeneid ega süüdi. Kuidas see meistrile meeldis, niisugune on meie saatus. Kui meister, puud kätte wõttes, ei oleks parajasti mõtelnud wana naise peale — kelleks oleksin ma saanud? Wististi pühaks.“

„Lollus,“ urises üks ohwitser.

„Oo, oo, kuulge ometi seda õõnespead! Kas tead, et samast, aga täpselt samast puuhulust oleme tehtud? Meie wahel pole mitte kütnewäärtki wahet!“

„Hirmus, hirmus,“ ümisesid wanad naised, ja eesel noogutas heaks kiites pead. Algas nutt ja nuuksumine, nii et süda haledaks läks.

Meidan-Pek.

Serbia kirjanik Branislav Nushitsh.

Lausa lust waadata, kui ilus Meidan-Pekis oli elada — weel mõni aasta tagasi. Just nagu paradiisi wärawate ette olid Meidani kõik rahwad kokku kogunud. Seal oli itaallasi põskhabemega ja harmoonikaga — ümarpealisi walahhisid, kel warastatud leib taskus — sinisilmalisi sakslasi — sloweenlasi — ja Jumal teab missuguseid inimesi weel. Aga kõik nad elasid rahulikult koos — nagu oleksid nad olnud wennad.

Miks oleksid nad ka pidanud tülitsema? Usuasjas tüli ei olnud — ajalehti nad ei lugenud — ja politikast ei olnud Meidan-Pekis aimugi. Nad ei walinud rahwasaadikuid ega ametnikke — isegi harilikku wallawalitsust neil ei olnud.

Ka muidu olid nad toredad inimesed. Päewal tuhnisid Meidani mäekae wandustes nagu müta ja ööseljõid nad nagu tursad.

Mis puutub ülemist kihti, siis wõidi ka, käsi südamel, ütelda: suurepärased inimesed.

Seal oli kõige pealt papp Pera — sama tore kui teisedki. Ainult et ta oma elu, nii-ütelda, wastuoksa oli pöörnud: ta jõi päewal nagu tursakala ja tuhnis öösel koju minnes maad. Igaüks, mis usku ta ka oli, austas teda ja armastas nagu wenda.

Kohtunik: eeskujulik ametnik. Temperament: kerge ja selge kui hommiku-taewas. Kui ta kord wihaseks sai ja kedagi nimetas punaseks koeraks wõi lolliks loomaks, siis oli see enam ainult sõnakõlks. Mõnikord sülitas ta enesele peopessa ja andis kellegile kõrwalopsu. See oli hea — aga pärast ütles ta: Ohaa!

Niisugused toredad inimesed saawad üksteisega ikka hästi läbi. Kui Meidan-Pekis iial midagi juhtus — wõi mõni wali sõna sattus — kes oli selle juures süüdi? Naised.

Aga ka naisteloba ei jaksanud iial ühtmeelt tõsiselt eksitada. Nad tülitse sid, sajatasid üksteist, sülitasid, ja kõik oli korras. Walitses kõige sügawam rahu. Ametikohad ei seganud endid naiste asjadesse.

Ainult kord tahtis kohtunik ennast pisut ühe ilusa Itaalia naise asjadesse segada. Mees oli parajasti kodust ära. Ilus naine nimetas herra kohtunikku häbemata lojuseks — just nagu oleks ta olnud tema oma mees — ja tahtis talle isegi keewa wett kaela wisata. Kohtunik tegi, nagu ei oleks ta midagi märganud — naine tegi nagu ei teaks ta midagi — ja uuesti walitses kõige sügawam rahu.

Mis nüüd puutub papp Perasse ja kohtunikusse, siis said nemadki üks-teisega imehästi läbi. Neljaaastase wentaliku üksmeele järele olid nad ainult kord üksteisele kallale tunginud. Aga ka siis toimetasid nad asja nagu haritud inimesed mitte tänawal, kus neid kogu maailm oleks näinud — waid waikselt kantselei nelja seina wahel ära.

Kohtunik kahmas papil habemest, papp jälle kohtunikul juustest kinni; siis mässisid nad enda papi talaarisse ja kukkusid põrandale. Aga kui haritud inimesed ei läinud nad liiale, waid rabelesid talaarist jälle wälja. ja tagajärg? Ei midagi. Papi habe oli sasiitud, pahe-malt poolt puudus dinaari-suurune tükk — ja kohtunikul oli üks hammas lahti.

Sestsaadik said nad üksteisega imehästi läbi.

Ja nii oleks asi jäänudki; kumbki neist ei oleks teise peale wiltu waadanud, kui wana kohtunik ei oleks pidanud lahkuma. Kõigil oli temast kahju.

Tema asemele tuli üks noormees, kel wäiksed wurrud ja paksud mokad.

Ta ei olnud paha mees. Aga iga kolmas sõna ta suus oli: seadus. Kui kaks meest üksteisega pisut rüsesid, et kehaliikmed paenduwaks jääksid, tegi ta kohe suurepärased protokollid, kuulas üle ja uuris ja soris raamatuid ning kleepis pitsatid peale — iga tühja asja pärast kohe maailma sekeldused.

Üleüldse olid uuel kohtunikul alati uued kawatsused ja asjad — ta nägi korratust, kus neid keegi ei aimanud. Ta oli waremalt kusagil maakonnas asjaajaks olnud, kus poliitikat tehti ministeeriumi näpunäidete põhjal. Seal oli waja olnud asjade käiku siin-seal pisut sumbutada, mõned sõnad ütelda walitsuse kawatsustest, oppositsiooniweskit pisut peatada, walitsuseweskit aga enam jahwatada lasta — ja sellepärast oli talle poliitika nii lihasse ja weresse läi-

nud, et sellest enam loobuda ei wõinud. Nüüd oli mees Meidan-Peki saadetud, kus polnud wallawalitsust, keda noomida, ega walimisi, mida parandada, ja erakondi, mida waja purelema ajada. Edasipüüdlik ametnik nagu tema pidi oma waimuanded siin roostetama minna laskma.

Kord istus ta papiga kadaka all. Nad jõid napsi ja ajasid juttu.

Papp arwas, ei olla midagi peenemat, kui hommikul napsi juua ja kurki peale hammustada.

„See on parem kui aanaanas“ ütles ta Kohtunik jälle rääkis koerast, mis tal olnud: kui teda wilistatud, siis karanud ta kahest toolist üle.

„Suurepärane — niisugune koer,“ wastas papp — ja jutustas, et tal naine olnud, keda tal nüüd enam ei ole. See armastanud üht suurtükiwäe ohwitseri, kes aga surnud — ja naine ütelnud, nagu seda tunnistajad wõiwat tõendada:

„Pole wiga, teisi suurtükiwäe ohwitserisid on weel!“

Seda lugu wenitas papp pikaks ja laiaks nagu koogitaignat. Kohtunik kuulas, pani sellele siin-seal mõne rosina lisaks — ikka enam ja enam rosinaid — kuni talle mõtted tulid, mis teda papi juttu sundisid unustama. Ta küsis:

„Rahwas siin — eks? — on ju rahulik ja hea kui kari lambaid?“

„Muidugi,“ wastas papp südamest.

Kohtunik wõttis napsu.

„Mis sa arwad, papp, missugused wäljawaated on meil lähematel walimistel?“

„Mis walimistel?“ küsis papp üllatatult.

„Mu Jumal, kas teil siin siis mingisuguseid walimisi ei ole?“

„Ei mitte kõige vähematki.“

„Nii siis, mu herra, päris Polüneesia.“ ütles kohtunik kibedasti, „poliitilik kõrbe. Küsin eneselt: misjaoks ma siin istun?“

Papp kohmetas — ta ei teadnud öieti, kuidas kohtunikku lohutada.

Kaua waikisid nad — kuni wiimaks papp kohmetult algas, kartes, et lollust räägib:

„Mis puutub walimistesse, herra kohtunik, siis on meil, Jumalale tänu, ka siin midagi walida. Sest, tead, iga aasta püha Demetriuse päewal walime meie . . . nii ütelda . . . wabandage . . . kui ütelda tohin . . . omale karjase.“

„Mis?“ hüüdis kohtunik ja kargas püsti.

„Jah, lehmakarjase. Me kutsume mehed kokku ja keegi ütleb: „Walime selle“ — teine ütleb: „Ei, walime selle“ — ja nii, tead . . . See pole ju lõpuks sugugi nii tähtis asi . . .“

„Lehmakarjase, lehmakarjase,“ pomises kohtunik — naeratas kurwalt ja wiskas käega. Siis juhtis ta jutu teisele alale. Mõlemad tulid kadakapõõsa alt wälja ja hakkasid jalutama.

Nad jalutasid edasi ja tagasi — edasi ja tagasi — kohtunik ikka sügawas mõttes ja pomises:

„Lehmakarjase . . . lehmakarjase . . .“

Ja wiskas jälle käega.

Nii olid mõned päewad möödunud seitsaadik, mil kohtunik papi seltsis oli istunud kadaka all — ja mõni päew on Meidan-Pekis just nagu üks päew. Mäemehed käisid tööl, papp ristis lapsi, kooliõpetaja laulis koraale — ainult kohtunik waatas wahetewahel aktide pealt üles, käis kantseleis edasi ja tagasi, jooksis ringi ja pomises:

„Lehmakarjast . . .“

Ühel päewal laskis ta rohukaupluse omaniku Jelissija oma juure kutsuda. Jelissije tuli — kohtunik pani ukse kinni, laskis kohwi tuua ja algas sosistades rääkima.

Nii kutsus ta warsti oma juure ka papp Pera ja sosistas temaga — siis pagariga ja korstnapühkijaga.

Ainult kooliõpetajat mitte. Meidan-Pekis oli awalik saladus: kooliõpetajaga seisis uus kohtunik sõjajalal.

Päew möödus päewa järel. Inimesed hakkasid ka oma keskel walimistest rääkima. Juttu algas sellest Jelissije, siis pagar, siis korstnapühkija. Ikka jälle. Nad käisid majast maija, sosistasid ja rääkisid, kandsid sedelid taskus ja pistisid elanikkudele pihku, ei saadud õieti aru, mis neile meele oli tulnud.

Kord kisendas papp kesk kohwimajas:

„Me ei taha enestele Joonat enam lehmakarjaseks. Teame, kelle kandidaat ta on.“

Inimesed hakkasid kohwimajas liikuma; kõik rääkisid selle saladusliku tähenduse üle.

Jelissija käis läbi kõik töölised, kellele ta kaupa wälja andis, rääkis neile „teatud kihutajatest, kes juba 12 aastat

kodanikkude usaldust kurjasti tarwitanud,“ ja temagi lõpetas hüüdega:

„Joonat me enam ei taha!“

Papp kirjutas kirjatüki; pagar laotas seda mäemeeste keskel laiali ja ütles: „Otsustagu rahwas ise!“

See oli ühel ilusal hommikupoolikul (tunahomme pidi olema püha Demetriuse päew), kui Jelissije poe ees seisis papp Pera, kooliõpetaja, Jelissije ise, pagar, keegi Jonatsh, ameti poolest parkal — ja Jossif, kes ennast weel iial elus polnud kamminud, aga ameti poolest oli metsawaht.

„Mina usun,“ ütles kooliõpetaja, „kui Joonat juba nii kaua meid on teeninud, siis jäägu ta edaspidigi meie karjaseks.“

Nüüd pöörutas papp Pera kepiga maha ja hüüdis:

„Siin ei meelita sa kedagi oma parteisse.“

„Jah, aga miks siis?“ küsis kooliõpetaja pettunult. „Lapsed, lapsed, mis te minust tahate?“

„Need on sinu wigurid, aga rahwas saab ise aru, kes temä kasu soowib, kes mitte.“

Jelissije kargas kasti peale, mis poe ees seisis — kooliõpetaja ähwardas rusikaga ja kisendas — papp tõstis oma kepi nagu mõõga — pagar löi enesele wastu rinda — metsawaht rebis oma juukseid — aga kõik mõirgasid läbisegamini.

Nad jäid jälle rahulikuks, aga nüüd teati, mis lugu oli: Meidan-Pekis oli kaks erakonda — walitsusepartei ja opositsioon.

Püha Jumal, mis walimispäewa eelõhtul sündis! Jelissije pani poe kinni, papp ei läinud last ristima, kooliõpetaja ei pidanud kooli — kõik jooksid ringi, kisendasid, rääkisid, meelitasid, möllasid ja ähwardasid.

Demetriusepäewa hommikul aga oli koosolek. Kõik rahwad ja usud olid esitatud.

Ja seal wõideldi ja räägiti, waliti esimehi ja komisjone, wõeti sõna ära, anti noomitusi, wisati wihaseid wälja ja hääletati.

Kell 10, kõige wihase walimiswõitluse ajal, näisid walitluseparteil olewat kõige paremad wäljawaated: kooliõpetaja, kui opositsiooni juht, lamas täna wal, kaks ribikonti sisse löödud.

Keset kõige wihasemat rüselmist ilmus keegi, keda kõige vähem oli oodatud: lambakarjane Joonas.

„Mehed,“ kisendas ta, „ma kuulen, et te mind enam karjaseks ei taha?“

„Ei, ei iialgi! Maha Joonas!“

„Jah, keda te siis minu asemele õieti soovite?“

„Maha Joonas! Elagu Trifun!“

„Trifun . . . ?“ ütles karjane pikkamisi. „Sel lõin ma ju täna öösel pea lõhki?“

Tekkis sügaw waikus.

Papp aga, kes koosolekut juhatas, hammustas huuli, põrutas kepiga kolm korda lauale ja ütles:

„Mehed — mis tuleb nüüd teha?“

Jelissije kordas:

„Mis tuleb nüüd teha?“

Ja lehmakarjane Joonas hüüdis:

„Ei muud, kui koju minna. Koosolek on lõppenud. Mina olen lehmakarjane — ja kes weel julgeb piuksatada, sel lõon ma pealuu sisse!“

Selle juure jäi asi.

Meidan-Pekis walitseb jälle rahu. Päew otsa tuhniwad mehed mäekaewandustes kui müttad, ja öösel joowad nad nagu tursad.

Mets mustendab . . .

Andres Silla.

Mets mustendab eemal kui waenulik wall ja taewas ta kohal on sinakas hall, kui oleks ta terasest taotud . . . All põllul sa mehi ja naisi näed, kel külmad on näod ja külmad on käed, kui oleks kõik rauast nad raotud . . .

Aeg raudne kõik raudseks on teinud nad; nad raudsena elawad, liiguwad, neil südagi muutunud rauaks . . . Poolsurnud nad elawad, jumetud, kui külmanud taimed lumetud — kas peab see jääma nii kauaks?

Laastud.

Saksa kirjanik Horst Schöttler.

Keegi herra palub minult kübarat kergitades ja kandasid kokku lüües tuld paberossi süütamiseks. Ja tänab selle eest uuesti laitmatult kummardades.

Hästikaswatatud herra!

Ja ometi, et ta fiku selle juures minu kätte jättis, see oli harimatus. Mina ei ole tema toapoiss.

Tema kaswatus oli ainult nii kaugele arenenud, et talle pähe oli tuubitud minu paberossi mitte sõrmedega puutada; fiku asjus puudus tal arusaamine.

Tühi asi — tõsi küll; aga uskuge, just niisugustest tühistest asjadest tunneme ära wahe kaswatuse ja harimatuse wahel.

Sinn mere all.

Inglise kirjaniku May Pemberton'i romaan.

3

"Käskisin teida waitida ja kohe pärast seda jõudis ka Dolly Benn jookstes meie juure, kes teatas, et ta metsafarmas inimesi tähele olla pannud. Nii siis ei jäänud midagi muud üle, kui ainult laewale minna. Täna õhtul ei võtnud meie Ruthi eest midagi muud enam teha ja pidime kõige pealt hoolt kandma, et aga kohe San Franz'iskoosse pääsesime, et sealt abi tulla.

"Ruttu, ruttu, Dolly, teatage mida olete näinud, sest meil pole aega lobisemiseks," ütlesin ma poisile, kes seisis löötlutades minu kõrval.

"Mets kihab sõjarilistus rõõmlitelt," oli wastus. "Kas neist oleksid peaaegu minu peale astunud, kui nad metsaäärst mööda edasi sammusid. Arwan, nad olid hollandlased, sest ma ei saanud nende keelest jagu."

"Kas hollandlased wõi kahwrid, see on üks-täis kõik," wastasin olgu kehitades. "Peame igal juhtumusel läbi metsa tagasi, sest kui hakame siin veel hommikut ootama, siis ripume wist kõik kaelapidi. Kuid, kuradi pärast, kus on Seth Barker? Mis teeb siis tema? Lõpuks armab ehk lõlpea, et läheme jälle mäe otsa? Hüüdke ta kiiresti kohale!"

Peeter Bligh alustas parajasti oma willega, kui laewapuusepp h'iglaajuga mäest alla tormas. Käes oli tal tugew malakas, mille ta kurruga puu küljest oli murdnud, ja nagu ma pimeduses wõisin oletada, polnud ka ta riided mitte korras. Nähtawasti oli ta mõne mehega kakelnud, kuid praegu polnud mul aega, et laialt küsima hakata, pärisin ainult lühidalt:

"Kas on neid veel palju?"

"Neid wõib umbes paarkümmend olla, kuid ehk on rohkemgi. Ja kõik ootawad meie peale oru suu juures, sest nad arwawad, et meie sealt kindlasti mööda läheme."

"Arwatu aga peale," wastasin mina. "Meie tee wiib meid idasse, ehalgu püüame aga piki orgu metsa jõuda, sealt pöörame siis otsekohes rahnude poole — Seth Barker, hoidke oma malakas walmis, ja kui keegi Zeld peaks kõnetama, siis ärgu olgu wastus hiline."

Mu kawatjus oli: otsida läbi oru mingi tee mere juure, kui see wõimalik on, ja niipea kui randa oleme jõudnud — teadustada sellest Harry Doet'ile — wõi aga, kui ta ei oleks lähedal — abi paluda laewalt.

"Kõige pealt peame laewale pääsema," ütlesin endamisi. "Siis sõidame käisauruga San Franziskoosse ja seal küsime Ühisriikide kubernerilt, kas ja mis ta kawatseb Ruth Fortbergilli kasuks ette wõtta —"

Mida muud oleksime ka wõinud teha. Olime kõigest neljakest saja wõi suurema arwu rõõmlite wastu. Pidime seepärast põgenema, kuigi küsitawaks jäi, kas me weel pügamata nahaga laewale pääseme. Tuhakordsest ühe wastu wõisime kihla wedada, et meid siin kindlasti maha tapelakse.

Kõik seda ütlesin endale, kunni metsa jõudsin, kuid wõin kinnitada, et ükski meist hirmu ei tunnud. Juhtumus oli meid waid üles ärritanud ja nimelt: Ruth Fortbergilli pärast, kelle saatust ja wabastamine sellest olenes, kas meie laewale jõuame wõi mitte. Tegime enesestki mõista kõik, mis iganes wõisime.

Nagu ärritatud ninasarnikud tungisime meie läbi palju ja wedela, kõike maha murdes, mis teel ette juhtus, aegajalt seisatades, et kuulatada, kas meid keegi taga ajab.

Sgatahes, meid taga ei aetud, kuigi mets kihas inimestelt; sammusammult nägin tumedaib kogusid, kes libisesid puude wahel, ja olime juba kaks- wõi kolmkümnest rõõmlist mööda läinud, enne kui meid peatati.

Kui jõudsin jalgraja juure — ma ei saa isegi aru, kuidas meie ta põrgulikust pimeduses üles olime leidnud, seisis meie ees kaks puupikust poisist ja seadsid end meile tee peale ette.

"Aegamisi, aegamisi!" hüüdis üks neist täiesti kõrvalt. "Kas oled sina, Bob Williams?"

"Kui see tingimata peab olema Bob Williams," andsin kiire wastuse, "siis pead ka Bob Williamsist saama!"

Nende sõnadega andsin talle rusikaga niisuguse hooi wastu nagu, et ta kohe maha kukkus, kuna Seth Barker teise oma malakaga maha löi, nagu oleks see kärbes olnud. Waikse Dolly Benn naeris ärrituses walsult, Peeter Bligh aga pomises midagi juri keeles. See kõik ei kestnud üle minuti ja kohe pärast seda jooksisime meie edasi, hingetult, ainult oma tühja elu päästmise peale mõeldes.

"Kas näete kusagil teed, Peeter Bligh?" küsisin ma ja jäin seisma, sest waewalt suutsin ma weel hingata. "Kas näete kusagil teed?"

"Ei jälgegi, herra — ja seejuures sundan weel waewalt jalul seista."

„Niipea kui jõuame kaldale, on kõik jälle hea.“
 „Kui oleksime juba seal, herra! kui oleksime juba seal!“

„Kõik kuulskime terawat wilet puulehtede wahelt.“

„Kas oli see püssipauk või libises mõni kiwike kaljult alla?“ küsisin, ise seejuures terawalt kuulatades.

„Püssipauk, kapten,“ wastas Dolly Benn. „Ja nüüd weel teine — ahaa, rõõwliid tapawad üksteist wastastikku.“

Jatkasime oma rutulist jooksu, kuid juba paari minuti pärast pörkasime ehmatanult tagasi ja mul oli waewalt weel aega Dolly Benni tagasi hoida, kes minu kõrwal traawis.

See wiis meid mäenõlwaku jala juure, peaaegu otsekohe kuristikku, üle mille oli ehitatud kitsas puusild. See sild seisis umbes wiiekümne meetri kõrgusel meie pea kohal, ja näis juuksekarwana kitsas ja pikk olewat.

Meie jalgade ees laiutas end must raba või tiik, nii hirmus oli ta, et teist järealt ma elus pole näinud.

Wett wõis ennemini nimetada tiidiks, sest niisuguseks muutisid ta kõik need ropud ussid ja roomajad, kes fogu aeg end liigutasiid ja kelle läkitiwad kehad hiilgasid poolpimeduses. Meid wõis seal olla sajad ja tuhanded.

Tiigist tõusis wastik hais, mis meid ahwardas minestufega.

Kõige selle kohutawusega ühines weel aegajalu, et tiiki ümbritses kolmest küljest tihe puhmastik, nii et meil põgenemiseks mingi wõimalust üle ei jäänud, peale kabe ainuteise: kas ujume läbi wee või läheme sinna tagasi, kust olime tulnud.

„Noh,“ arutasin endamist, „nüüd on kõik kadunud.“

Weel tänapäew tunnen ja tean ma, et ma hädaohtu, milles tooford wiidistime, milleski pole liialdanud! — Kujuletagu omale ometi meie seisuforda: Dõ oli pikane, olime elsinud täitsa tundmatus meigas, paremal ja pahemal pool meist läbitungimatu tihni, meie ees madudest ja teistest wastikutest elukatest kihaw raba, meie taga Czerny rõõwliid, kelle eritiseks auahnuseks oli sõjariistuta merimehi maha tappa, ja meid kõigest neljakesi, kuna nende arm igatahes sajanü ulatawat.

„Sa armas Jumal, awita meid!“ hüüdis Peeter Bligh ja lohus hirmunult tagasi. „Seal kihab ju kõik madudest ja kaanidest!“

„Kas maod või kaanid, on üksteis kõik,“ wastasin ärritatult. „Wiee minuti pärast on meil rõõwliid kannul ja mis siis, Peeter Bligh? Noh, mis siis, ha?“

Seft minu oma tarkus oli juba lõpuforraale jõudnud. Terwe mets rõffas laulust ja kisaft, nagu oleksid end mitu meest rühma seadnud, et lõbusam oleks ebasi tulla.

Wastiti on nad kohal,“ ütlesin endamisi ja waewalt oliu selle mõtte lõpuni mõtelanud, kui tihnikust üks rõõwel wälja kargas ja otsekohe Peeter Blighi käte wahel tormas. Tugewa kehahitusega tüürimees andis ta ebasi, see on, ta andis hoos olemale mehele säärase piraka, et ta ülepeakaela musta tiiki lendas, mille lained ta üle kofku löid. Tal polnud aega kisen-damisekski, kuid tema asemel kienendas Peeter Bligh, kes nüüd walulifult kaebama kuffus, et ta nüüd ühe inimese ära on tapnud.

„See pole ju meie süü!“ trööstisn tublilt merimeest, kes peaaegu nutma oleks pistnud. „Meie pole kellelegi halba soominud, ja kui need närufaelad hiiski meile kallale tahawad tungida, siis kirjutagu nad la tagajärjed oma arwete. Kuid stia meie jääda ei wõi, sest muidu käib meie käsi samati kui sel, kes sinna kaanide hulka lendas. Lasen enese ennemini kaldal maha lüüa, kui et minu finni pistawad maod ja werekäänid. Kõige parem on seega, ma arwan, pöörame ümber.“

Ükski ei wastanud, kuid igau's talltas minu nõuande järgi. Minu kolm kaasklast hakkasid juba kahkiema ja piirasiid minu ümber, nagu tahaksid nad minult kaitset ja wabastamist nõuda.

Slegi Seth Barker, hi glajuur mees oma fogu poolest — kõneles fogu aeg endamisi, nagu oleks ta purjus olnud.

Wäike Dolly Benn wilistas ajuti nii waljult, nagu oleks ta kodus Londonis pärast näitemängu- etendust koduteel.

„Just see puundus meil praegu!“ pöörfin wihafelt ta poole. „Wilistage aga ainult fogu jõuga, et nemad meid seda kiiremini leiafsid, ja siis pärige teateld oma terwise kohta! Nagu näen, olete ilmaga juba oma lõpuarwe teinud ja wilistate omale marsslugu teise ilma sõiduks. On Teil eht juhulikult mõni tiik taskus, siis süüdate ta, palun, et meid need nadikaelad kiiremini leiafsid.“

Noormees jäi filmapilkselt wait, mina aga kahetjesin juba järgmisel minutil oma ägedust ja tundsin häbi, et Dollyt nii kurjalt olin noominud, sest ta oli lõppude lõpuks iffagi weel pool laps ja lartis täit'a põhjendatult oma elu eest.

„Dolly,“ ütlesin ma weibi mahedama tooniga, „tulge stia minu juure ja kui Teie mind ei peaks nägema, siis kahmaka minu käest finni. Olen wiibinud juba hullemates seisufordades ja alati hästi wälja tulnud. Ka ei pruugi meie praegu just meelt heita, meie laew on ju weel alles ja mister Jacob pole mees, kes oma

mehed maha jätab. Nii siis julgust ja kiirelt edasi!"

Seda ütlesin ma aga ainult, et oma kaaslast rahustada, sest waikseid olin ma järgi mõtelnud ja arusaamistele jõudnud, et meil pääsemiseks lootust ei ole.

Ja kui meie jällegi olime jõudnud metsarajale, sündis sellegi peale waalamata midagi, mis mulle uut elujulgust andis. Mäeküüjel silmasime heledat walgušjuga — Peeter Bligh kõige pealt.

"Mis see on?" hüüdis ta ärrituses ja osutas käega mäele. "Kas on see latern wõi on wirwetululesed?"

Kõik filmad wahtisid osutatud sihis ja Seth Varfer hüüdis:

"Need on laternad — laternad, kapten!"

"Ja nimelt kolme ilusa neiu käes!" ütles Dolly juure, kel meie seast olid kõige paremad filmad.

"Naised aga pole merimeestele kunagi halba teinud!" hüüdis Peeter Bligh. "Läheme neile wastu!"

"Ja mis on selle isalõwiga, kellega nad ennist edwistatsid," muretses Seth Varfer.

"Boisid!" sõnustin kiirelt. "Dunelik juhus on meile awaldunud. Küsimine neid kolme last, milline on kõige lühem tee randa, ja nimelt koha."

"Nii on õige, nii on õige!" olid kõik nõus; algas wõidujooks, mille sihisid olid kolm tütarlast.

Meie ksjendawad ja mõrgawad tagaajajad olid meil juba kannul ja paremalt ja pahemalt poolt kuulsiime meie toorest sõimu ja krummist; siin-seal pööraste ja puude wahel wilgatajaid laternafilmasid, näis, nagu piirataks see metsaosa ümber, kuhu poole meie jooksiime.

Eain aru, et meie tagaajajate ring peagi ümber meie kofku tõmmataks ja sellele lisaks kaotasin isegi kord need kolm tütarlast silmisti, selle laternad meid oma poole olid meelitanud.

Samal filmapildgul tekkis minu ette kummaline kogu, seesama, keda Seth Varfer oli nimetanud isalõwiks. Kogu, mille jarnast ei nähta hea meelega isegi unes.

Ta oli hiiglasuur, pikkade sasis juustega; selle mehe ümber olid tantsinud need kolm neidu, kui parajasti olin rutanud niis Rutht juure.

Nii seisis see kogu nüüd minu ees, nagu oleks ta taewast maha sadanud, latern käes, mida ta hoidis kaitstes oma ees, kui Seth Varfer oma malakaga hoogu hakkas wõtma, et laternat käest lüüa.

"Jasper Begg!" hüüdis kogu kiirelt ja prantsuskeelse aktšendiga. "Olen Clair de Lune. Tule minuaga!"

See peale pööris mees ümber, kustutas laterna ja libises nagu wari läbi puutuwede rägastiku, otsekoha mäeharja poole.

Järgnesime talle kõhklemata ja ruttasime samast kõrgustikule, ilma et omale aega oleksime jätanud, et weidi seisatada ja hinge tagasi tõmmata.

Määrada läks ala järsumaks. Tee läks looklewalt läbi kaljurahnude ja kiwide rea.

Ja kui puulask muutus tehmemaks ning oma ees nägime paljaid kaljusid, mille poole wanamees tüüris, hakkasin ma uskuma, et isalõwil on õigus ja et meid seal ülewal ootabki pääsmine.

Kuigi polnud wõimata, et meid wanamees meelitab lõfsu.

8.

Kaljufotka pejas.

All metfast kostis kogu aeg weel kisa ja pääsipaugutamine, kuid ülewal kaljude wahel oli kõik wait ja wagune, kui furnuaatal. Minult aegajalt segas sügawat waitust mõni mahawarjewe kiwi, mis — kiwilt kiwile kuffudes, lõpuks sulpsatus sügawasse järwe, mis end latutas kaljude wahel.

Tee, mida mõõda meid wiis eesammum, Clair de Lune — oli nii järsk ja kaelamurdew, et teda kätä suutsime ainult meie, kui merimehed kes midagi et tea peapööritusest; ajutti wiis tee meid mõõda kambilalust riba nii, et pidime wastu kaljuseina tugema, et mitte alla langeda haigutawasse kurišikku.

Kuid hädaoht laotab üle nii mõnegi hädaohtliku koha silla ja kui meie ikka kõrgemale ja kõrgemale olime jõudnud — terwitas meid juba järe hoog soolast meriõhku.

Seda tundes oleksin peaaegu oma wanale juhile ümber kaela kuffunud.

Kuid see et näinud meie rõõmuawaldust mõistwat, sest wäsimata rühkis ta edasi kui kaljukits, nii et meil tõesti waew olt, temaga sammu pidada.

Kuna meie ahkibes-puhkibes talle järgi roonisime, ei tulnud meil kordagi meele, et ta meid ka lõfsu wõiks meelitada.

Merel õpitakse inimest hästi tundma, ja kui need kolm ilusat tüdrukut wanameest nii kaelustada ja armastada wõisid, nagu meie seda näinud olime paar tundi tagasi, siis ei tohtinud meie ka kahelda, et tema kaitse õluusi all tufub hea ja aus süda.

Seda ütlesime enesele, kuna meie talle oma raskel teel järgnesime; meid painas ainult küsimus, kas meil ka küllalt jõudu on, et selleni punktini jõuda, kus ta meid meie waenlaste eest kawatšes warjata.

Seft see ast polnud sugugi ferge.

Pärast metstut jooksu, millega olime haffama saanud pimedas metsas — oli meie hulumeelne, kaelamurdev maeronimise kahelordselt raske; igal sammul waldas meid tunne, nagu tungiks meile nuga puusa.

Kuid inimene jaksab imebega haffama saada, kui küsimus puudutab ta elu, ja nii ronifime edasi, ikka edasi, kuna tuul ikka ägedamaks kaswis, ja näis, nagu wajuks taewas ikka mabamale ja mabalamale meie alla.

„Isand halastagu meie kõigi peale,“ halifese Peeter Bligh. „Ma ei suuda sammugi enam edasi astuda! Mister Begg, mister Begg, pidage ometi see wana sikk finni, sest tahan kuuluda kas wõi wanale kurabile, kui ta meid praegu mitte taewa ei kawatse wiia, ja nimelt otsemat teed!“

Raske waewaga lõstsin Peeter Blighi ühele suuremale rahnule ja nõudsin siis ägedalt, et ta vähemalt oma suud ei prungiks.

„Wõi tahate parema meelega lamada all werelaaubide tiigis? Haarake oma julgus kahe ped wahela ja ärge meelt heitke. Weel mõntjaba sammu ja Teie wõite ülewal puhata. Sebda wanameest aga ärge sõimake, sest temale wõlgneme meie kõik tänu oma päästmise eest.“

Aegamist ronifin ma wanamehele järgi, kes oli kakskümmend wõi kolmkümmend sülba meist ette jõuduub; ta ootas meid juba ülewal mäeharjal, mis lautas end kui awar hiiglawatp meie ees.

Sellest hiiglawaibast paistis meile silma haigutaw must awaus.

Siin seisis wanamees, see oli kottapeja.

Dolly Benn oli mulle kofje järgi tulnud, kuna Seth Barker ja Peeter Bligh ühel ajal ja weidi hiljem kohale jõudsid.

Waewalt olid nad ülewal, kui nad ju enese maha sirutasid, et weidi hinge tagaсти tõmmata. Nii olid nad tagaaetud loomadele wäga sar-nased.

Minult wana Clair de Lune oli kogu oma jõu juures; ilma iga suurema jõupingutuseta pööris ta minu poole ja ütles oma wiletsas Inglise murdes:

„Meie ei tohi palju rääkida, Jasper Begg. Wõite kogu jõud kofju ja minge oma seitsmitistega alla randa. See oli Teie poolt wäga tark tegu, et minu sõna kuulsite ja siia üles kaasa tulite. All ei tarwitse Teie enam hädaohtu kartta. Suhatan teile rebeli kätte, ja siis on kõik korras. Homme hommikul wara wõite Teie juba laewal olla ja kutsuge, et kiireks korras siit laote; muidugi wõite ka rõõmus olla, et terwe nahaga pääsekte. Ma ise ei saa siit teiega lahuda — suren siin oma tütardega. Wana

Clair de Lune ei looda mingi wabastamisest, sest tal pole sõnu, kes ta päästaksid. Kuid Teid ja Teie seitsmitist tahan päästa — selle istu pärast, kelle pärast Teie siia olete tulnud.“

See oli kaunis segane jutt, kuid wanamehe käest polnud üldse paremat loota.

Kalju seesmist kanti vastu oli toetatud. piff ja tugew redel, mis ulatas alla sügawikku. Kui wanamees oma jala tuges vastu rebeli esimest pulka, et alla ronida, järgnesin talle kahklemata ja ka kõik teised tegid samati.

Latern, mida hoidis meie juht käes, wal-gustas alla pilkaseksse ribasse, mis oli wähe-malt kaksjaba jalga sügaw. All põhjas oli awar ruum, mis oli kaetud palju fihi kuiwade puu-lehtede ja heinaga; ühes nurgas oli koguni siise seatud teatud magadisase. Seina ääres seiswad keedunõud ja kruusid kõnelelid, et wanamehel siin kaunis korralik majapidamine oli.

Et ta meie vastu tunneb auwat ligimesear-mastust, sebda tõendas kõige paremini asjaolu, et ta meid oma eluasemesse oli juhtinud.

Olime lõpuks kindlas kohas ja leidfime sellega siis ka wõimaluse, et talle ka oma tänu ütelda.

„Mis Teile meie heaks olete teinud, sebda ei unusta meie ialgi,“ ütlesin kogu südamlikkusega, mis mul iganes käepärast oli. „Kui kur-nagi peaks juhtuma, et meie Teile sama palju head wõime teha, siis uskuge, et sebda teeme kõige suurema usinusega ja armastusega, ja kui Teil soow oleks oma tütardega meie laewale tulla; siis annab Teile selleks kõige suurema hea meelega ruumi Teile Jasper Begg.“

Raputasime ükskõige käsi, ja wanamees aje-tas oma laterna maha.

Peeter Bligh oli enese maha heitnud ja palwetas kõigi pühameeste poole korraga, kes talendris seiswawad, — et nad teda aidatu.

Seth Barker ähhtis nagu pöörajelt galopilt tulnud wõiduajaja, ja ka wäike Dolly Benn oli peaaegu lõhkemas.

Nüüd eemaldas wana prantslane rebeli kaljuseina küljest. Seega olime kogu muust il-mast nagu äraldõigatud.

„Etia ei pääse ükski,“ seletas wanale. „Esi-tekst, keegi ei tunne teed, ja teiseks, kui nad ka teed tunn efsid, et pääseks nad ometi alla. Nüüd wõiwad isandad rahulikult puhkele heita, homme teatame laewale signaalide teel, kus ta Teid peab ootama. See saar siin on muutunud minu kodumaaks; sigel kodumaal olen ammu juba wõõrats jäänud, sest elan juba seits-teist aastat siin. Wiis lorda olen läbi tet-nud selle une, mis siin saarel wahel wallitseb, wiis lorda selle une üle elanud, kuigi sajad tema kätte surid. Teile aga peate ruttama, et une eest pääseda.“

Ma ei saanud sellest kummalisest kõnest aru, kuid enne veel kui ma midagi mõisin küsida, oli Dolly Benn, kes muu seas väga hästi Prantsusekeelt kõneleb — wanamehega juttu alustanud, ja wist küll terweni wiis minutit kõnelesid nad nii wilka keelega üksteisega, et ma neid ei tohtinud ekstada. Lõpuks peatas wanake weidi, ja ma küsisin Dollylt:

„Mis unest kõneleb wanamees? Miks ei tohi siin magada? Kas peab ta meld narrifetsiks, et —“

Olin wahapeal täitsa unustanud, et wanamees ta Inglise keelt oskab, kuid lohe tuletas seda mulle wanamees ise meele:

„Ma ei pea Teid sugugi narrifetsiks, wastu otja, pean Teid väga tarkadeks meesteks, kuid see on väga kohutaw asi, mis siin aastas kolm kunnit neli korda juhtub. Kes saarest ei lahtu, jääb magama, ja kui Teie siia jääte, jääte ka Teie magama. Ja selle eest hoidku Teid Jumal! Teie mõite veel kõik hulkuda, kui Teie sellest ajaks oma laewale pole jõudnud!“

Ka need sõnad ei edendanud meie arusaamist kuigiwõrra, ja seepärast lasin ma Dollyl järgi pärida, mis ta dieti tahab ütelda, kuid ka Dolly ei saanud midagi lähemat teada, kuigi ta oma Prantsuse keelega wanale naha kallale täkkis.

„Wanake ütleb,“ seletas Dolly, „et jaapanlased nimetada seda saart „Unesaareks.“ Iga-aastati tõusta soost kaks kunnit kolm korda mõrtsukaline udu, mis tekitawat säärast palawikku, säärast hullustust, et sellest tabatud wiletsalt peawad surema wõi aga senni waewlewad, kunnit kord paranewad. Pole ju mõimata, et see ka õige ei ole, kuid wana prohwet tõendab, et ta ise selle haiguse mitmekordsest läbi olla teinud.

„Kas õige wõi mitte, Dolly, kuid meie ei tohi end sellesse hädaohu saata,“ wastasin taja. „Wäga kummaline lugu, seda ei saa keegi salata, kuid juba ainsast kuulmisest tekib selga kanaanah!“

„Mitte wähem, kui muuskasti, mis wäljas tehakse!“ hüüdis Beeter Bligh samal silmapilgul, ja mõtles seega nende kase püüspaugu peale, mis melle praegu tõrnu kostsid. Kuid imelik, need ei tulnud mitte metsast, waid meriranna poolt.

„See on Harry Doet, kes meile märku tahab anda!“ hüüdsin ärewalt.

„Mõib olla, on see holatus, et meie randa ei lähets, kuna seal juba rõõmlid ees on.“

„Kindlasti on ta paadi pääsinud ja juba merel. Homme hommikul wara kutsume ta tagasi ja waatame õige järgi, kus laew asub.“

Kummalt ja kohkunult seisid kõik tseljed.

Wäljas mässas wist kõwa torm, sest meie peade kohal wilkistas ja mühas tuul kaljude wahel, nagu oleks Wimmerpääw ise kätte jõudnud.

Seepärast polnud ka imestada, kui uni meile peale et tulnud, kuigi olime nii wäsinud, et isegi istuda ei suutnud.

Ma wihagemalt mühas torm ja täis arglikku hirmu kaulatasime meie ta wilit; mõtlesime oma waele Dünatähe peale, kes end hoolikult rannast eemale peab hoidma, kui ta ei taha mõne rahnu otja satuda.

Seejuures pidime tahmata mõllega wana prantslase halwa ettekuulutuse ja ka saare elanikkude peale kes meie filmade all Santa Cruzist tulewa meeskonna maha olid materdanud.

Uneta wrelesime läbi õõ, wõdates karsitult hommiku tulekut.

Oleksime aqa teadnud, mis meile toob lähem tulewik, siis eht oleksime palwetanud, et hommik ialgi ei loidaks.

9.

Kolm graatfiat.

Hommikul oli tormist kaswanud wägem orkaan. Mere müha oli äge; meri tungis mööda kaljuseina üles, purunedes ja wahtu pildudes. Kohutaw kuulda.

Ütski meist polnud kogu õõ filmi kinni saanud.

Kogu aeg pidime ju mõtlema, mis on sel hirmuõõl saanud meie laewast ja kas ootab meld hommikul weel mister Jacob rannal, wõi on ta torm juba ammu merele kihutanud.

Selle küsimuse wastusest olenes kõigi meie elu, ja kui pole Dünatäht enam hommikul rannas, siis olgu Dünd meile kõigile armuline.

Kui hommik kottis, mõitles selle peale kõige pealt wana prantslane, et waja on merele wadata.

Ta toetas redeli jälle wastu kaljuseina ja püüdis meid, üles ronima hakates, weidi rahustada:

„Urge kartke, mu herrad. Unname laewale märku, ta saadab paadi wälja ja peagi wiibite jälle oma laewal. Tean koihta, kus west on nii wafne, et paat ilma iga hädaohuta mõib maanduda. Mii siis, ärge tundke hirmu. Jumal juhib kõik paremuse poole.“

Ta ruttas mööda redelt üles, mina järgnesin talle kannapealt, kuna tseljed paar astet alamal järgi ronisid.

Ütski meist ei rääkinud sõnagi, ja kui meie üles mäeharjale olime jõudnud, oli meil rääkimise taju weelgi enam kadunud.

Dünatähest polnud jälgegi näha!

Nii kaugele, kui ulatas film — oli hori-
tsont tühi, ainult kõrged lained hüplefid lohu-
tamaa hoos üle merepinna ja murdufid wastu
kalljufallast. Saew oli kadunud awamerele, ja
Dumal teab, kas ja kuuas ta meie järgi kawat-
seb tulla!

See on tõsasti, mida ei suuda muuta ei
lootused ega ta oletused, mis meie rinnas kee-
fid. Dõunatäht oli kadunud ja oli meid meie
saatuse hoole ujaidanud.

"Kanna lähedusse ei wõinud ta jääda,
sest lained oleks ta kindlasti randa paisanud,"
lausus Peeter Bligh. "Kuid ta tuleb tagasi,
niipea kui tuul alaneb. Tunnen mister Jaco-
bit, ja tean — ükskõik mis ta juhtugu — oma
selftimehi ta hädasse ei jäta."

"Ja muidugi, ta tuleb meie järgi!" oli
ka Dolly Benn nõus.

"Muidugi tuleb ta tagasi," rahustasin ma
noormeesi. "Harry Doet on talle kindlasti kõi-
gest teatanud, ja mister Jacob pole siin kind-
lasti ainult sellepärast, et suured lained ta
merele sundisid. Kuid niipea kui see wõima-
lik on — tuleb ta tagasi; selle peale wõib kas
wõi mürgi wõtta."

Minu kolm kaastlast waatasid mulle kahle-
walt ja hirmunult oisa, kuid ükski neist ei lau-
sunud sõnagi. Nii on juba kord merimehed.
Isegi kui ta näeb, et teda ähwardab surm, ei
hädalda ega kaeba ta mitte, waid naerab wõi
waitib ning arwestab oma siimas juba sur-
maga. Nii oli see ka sel hommikul.

Ühes minuga olid mu selfilised amnugi
juba selgusele jõudnud, mis siis saab, kui torm
edasi kestab ja laew tagasi ei tule. Nad teadisid,
et meie ilma laewata San-Franziscosse ei pääse
ja ometi ei lausunud ükski neist sõnagi. "Ükski
ei teinud etteheiteid, waid igaüks neist pistis
käed püksitasku, nagu õige merimees tunagi,
kes oma saatusega lepid ja muidagi enam ei saa
parata.

"Saew on kadunud, see on kindel," ütlesin
lõpuks, sest waikimine wenis liig pikale, "kuid
lootust ei tohi meie kaotada. Mister Jacob
teab, mis ta teeb; kui teda siin pole, siis tä-
hendab see, et ta siia ei wõinud jääda. Kuid
ta tuleb tagasi, see on kindel kui kalju wees.
Torm alaneb juba, nagu iga pimegi aru peab
saama — ja ehk filmame laewa juba lõuna
paigu horiitfondil."

"Mu sõnad tegid meeste tuju weidi pare-
maks, ja Peeter Bligh haikas koguni naljatama.

"Saew on ära, seal pole kahelust," ütles ta
"sama wähe wõib kahelda, et mu jõggiisu jälle
tagasi on! Teie teate, kapten, ma ei waki palju
ja lõõksin praegu hea meelega kas wõi roasti-
beasi koeralihast. Igatahes on aga peaasi, et

portsjon oleks suur ja tuleks lauale kõige kii-
remas korras!"

Ma ei wastanud, sest oieti õelbud, ma ei
mõtelnudki sõdmise peale, sest kõil mu mõtled
olid ametiis, et selgusele jõuda meie oma kui
ka waeje Ruth Forthergilli saatusest.

Kuid niipea kui nägin oma ees meeste pikki
nägusid, ärtas ka minus jõggiisu, kuid ühtlast
hakkasin järgi mõtlema, mis peame film peale
hakkama ja millest elama, kunni Dõunatäht uu-
esti tagasi jõuab?

"Ah, kapten," õhtas wäike Dolly. "Tunnen
hundinälgä!"

Põõksin sõnata ümber, sest selle pahe wastu
ei tunnud ma mingisugust abinõu; kuid meie
wana Samaaria-meeks, prantslane, oli kuulnud
Dolly õhtet ja algas peagi oma trööstiga.

"Isandad on nälgased ja jänused?" päris
ta. "Jajah, merimehed on alati seda. Kuid
see ei tähenda midagi, küllab juba leiame mi-
dagi. Ka laewa pärast olge mureta, hiljem
wõi warem tuleb ta juba tagasi. Peaasi on,
et see aga kähku sünniks. Palwetage, mu her-
rad, et Teie mitte kauem, kui kaks-kolm päewa
siia jääkrite."

"Wäga õige, palwetagem, kapten," oli Pee-
ter Bligh nõus, selle hea tuju koha tagasi oli
põõrnud, niipea kui kuulis jõggiuttu. "Mui-
dugi peame palwetama, niipea kui lõunat oleme
jõõnud, sest palwetamine on suurepärane, kui
ollakse täisjõõnud; kuna aga tühja kõhuga int-
mesel peas ainustki waga mõtet ei leidu."

Wana Clair de Lune naeris südamlikult selle
merimehe-nalja üle ning saatis meid tagasi oma
kotta pesasse.

Siin tegime tule üles, kuna wanake ära
läks, et weidi toidupoolist kohale toimetada;
peagi tuli ta nii suure toidu-tagawaraga tagasi,
et sellest poole suuremale hulgale oleks jatkunud.

Bealekauba tõi ta ligi kolm imekena neu-
west, misjuga meie omales uneski polnud joo-
winud!

Need kolm kena tüdrukut, keda eila õhtul
olime imetlenud, kui nad tõrwikute walgusel
tantstid — ronisid rebelit mõõda alla, ja iga-
üks neist kandis kaht korwi, kohwi- ja teelannu,
puuwilja ja piima.

Waewalt olid nad meie juure jõõnud, alus-
tasid nad juba juttu, kusjuures nad imeliku
segu Prantsuse ja Inglise keelest kõnelesid; wahel
aga kõnelesid nad mingisugust dialekti, nähta-
wasti oma emakeelt.

"Olen Rosamunde," ütles üks.

"Mind kutjutakse Sylwia," tutwustas end
teine.

"Minu nimi on Christine ja toon herradele
leiba," teretas meid kolmas.

Siis nõjatufid nad üksksteise wastu, hihlstaftid naeru ja waatlefid meid arglifult, kusjuures meid kõiki tabas mõni sõbralik pilk; kõige enam tähelepanu fulutati wäilse Dolly peale, kes oskas nendega kõige paremini hakkama saada ja seda oma wõimet ka tublisti tarwitas.

„Millised imeilusad nimesed!“ hüüdis waimustatud Peeter Blijgh, kes nagu kõik Jiri merimehed — oli suur naiseliku ilu austaja. „Nii ilusaid nimesid saab harwa kuulda! Minu kodumaal kuuleme ainult Polly nime, ja tahtmata tahaksin ainult Polly ütelda, kuiigi need nimesed on palju ilusamad ja paremad. Kuid kes on Teie need nimesed pannud? Kindlasti on nad wõetud kusagilt muinasjutust, kus kõnel-dakse kogu aeg ainult näkineitsitest ja kuningatütardest.“

See üle naerfid kõik kolm, kuid wana Clair de Lune, kes küsimuse peale tõsijelt waatas ja oma tütarde üle wäga uhke oli, andis lohe wastufe:

„Minu herra,“ ütles ta, „olin kunstnik oma kodumaal ja astusin üles niihästi kurb- kui ka waatemängudes ja jantides. Teatris oli mu nimi Clair de Lune ja kuna ma kunstnik olin — andsin ma oma tütardele ka kunstipäraseid nimesed. Ilus nimi on enam wäärt kui inetu. — See oli juba ammu tagasi, kapten: Daem Belle-Isle sattus siin saare juures rahnuude otja ja hukkus, minu leiwaifa uppus ja ühes temaga, — noh, ka nemad hukkusid. Minult mina ja minu leiwaifa kolm tüdart pääsesime eluga. Sellest ajast saadik wiibime saarel, tuleme ja läheme, kunas tahame ja ükski ei tunne meie wastu huwi. On kuberner halwas tujus, siis warjame end mägestikus, on ta jälle heas tujus, siis läheme jällegi orgu, ja on uneaeg käes, siis läheme merealusesse majasse. Jumal kaitsku Teid selle eest, et selle hirmsa aja siin üle peaksite elama! Uhe sõnaga, Clair de Lune ei karda ühtegi inimest, kuid teda kardawad kõik, sest teda peetakse nõiameisitriks! Nii sai minust mu leiwaifa tütarde isa, ja ma hoolitsen nende waesefeste eest, niihästi kui suudan.“

See lihtne wastus liigutas meid kõiki. Tubli wanate oli päästnud oma leiwaifa tütreid ja siis üles kaswatanud.

Wõib olla, oli Czerny waesefeste peale ha-lastanud ja neile mitte kurja teinud, kuid kindel on ka, et wanaga, kes oma elukohaks oli walinud kaljude südame — raske oli midagi peale hakata.

Nii lihtne kui Clair de Lune'i lugu ka oli, nii mõistatuslikud olid kaks punkti selles loos: Esiteks, uneaeg, siis — merealune maja — Mis see oli?

Ma ei leidnud selleks mingi seletust ja kuna mind liialt painas uudishimu, lastuksti ma Rosamunde kõrwale ja ofustasin, midagi kätte saada, mis minu selgusele juhataks.

Kuid õnnetuseks oli wäike Rosamunde Inge-lise keeles äärmiselt suur wõhik, kuiigi ta muudu suurt igatsust jutuwajamise järgi näis tundwat. Algasin sellega, et pärisin:

„Kas armastate seda saart? Kas elate hea meelega siin?“

Ta raputas kaheldes pead ja wastas:

„Päästetuudel pole just wiga, kuid uneajal on siin elu wäga wastif. Teie oma kaaslastega lähete wist kindlasti enne minema, enne kui meil uneaeg algab, eks?“

„Ma ei tea seda tõesti mitte, preili,“ wastasin kahewahel. „See oleneb mister Jacobist ja laewast. Kuid oletades, et meie ära läheme, mis sünniks siis? Kas ei wõiks meie ka unea-jaks siia jääda?“

„Sellest ei wõi juttugi olla!“ ütles tütarlaps ruttu. „Ka meie ei jää siia, waid läheme mere-alusesse linna, kuhu ükski wõõras ei pääse. Kuberner ei lubaks ialgi, et keegi wõõras linna tuleb. Sel ajal magawad saarel kõik ja — Ei, ei, selle peale ei wõi mõelda Teie peate igal tingimusel saarelt lahkuma, sest merealusesse linna Teie juba ei pääse.“

Ka see segane jutt ei awaldannud palju enam, kui mis prantslane pahwelbanud. Wahest ainult niipalju, et see uneaeg tähendas saare elanikkudele rasket katsumist, tõelikku jumalawittsa. Kuid misjaoks, milleks?

See saar on sama wiljakas, ja ilus ja sama terme kliimaga, kui kõik teised saared Waikses ookeanis, ja ometi püüdsid mind prantslane ja Rosamunde mingi kohutawa uneaajaga hirmutada, mingi muinasunega umbes sellest liigist, kui okasroosikese uni, kui see oma roosiwärwi sõrmefesed nõlandela lüljesse oli weristanud.

Widin naerma nende narride sõnade üle ja katsusin tütarlast weidit rahustada:

„Kas tuleb päikse wõi uneaeg, on ükskõiks kõik, ilus laps, sest Jumala abiga lahkume meie saarelt juba mõne päewa jooksul. Kuid kui Teie lubate, palun Teilt weel ühes asjas selgitust Näiteks, Teie tunnete kindlasti proua Czernyt?“

„Jah, meie tunneme,“ noogutas tütarlaps, „ta on kuberner naine. Usun, herra kapten, et ta 'on õnnetu. Päikseajal näen teda tihti, uneajal aga ei näe teda keegi, sest ta elab siis merealuses linnas, ja kuberner peab teda luku taga. Teie olete tema sõber ja teate wist ka, et proua Czerny on wäga õnnetu!“

Rahjuts teadsin seda ise ülihästi. Kuid kuna soovisin veelgi enam teada saada, tegin, nagu ei teaks ma mitte midagi.

„Da on õnnetu?“ küsisin imestanult. „See noor proua on õnnetu? Ja miks siis?“

Ütleksin seda nii hästi etendatud imestusega, et küll wiist igaliks effiarwamisele oleis wõinud tulla; kuid wäikeses Rosamundes woolas isa näitlejalweri, teda ei suutnud ma täpsata.

„Kui ta õnnetu poleks,“ küsis ta wallatu naeratusega, „milleks olete siis Teie siia tulnud, herra kapten? Teie tulite, et aidata, et teda päästa, oh, tean seda ülihästi ja ometi ütlete Teie mulle, et Teie midagi ei tea?“

„Wõib olla, tean ma nii mõndagi, wõib, olla eittea ma mitte midagi, kuid sellest räägime juba mõni teine kord. Täna tahaksin aga weidi kuberner i kohta teateid saada. Mis sugune inimene see on? Kus ta praegu wiibib ja kudas wõiks ta tagasi tulla?“

Tütarlaps waatas mulle otja suurte, uudishimulikkude silmadega, nagu saaks ta minu küsimustest ainult pooleldi aru, siis wastas ta:

„Teie tahatemind ainult pilgata. Herra Czerny pole kodus, sest ta sõitis minema, kes teab kuhu. Kui Teie seda ei tea, kuidas peaksin mina seda teadma? Ja mida wõiksin ma temast veel ütelda? Et ta on hea, ja toores? Et teda armastame, kui ta wihtame? Seda teab igaüks. Saarel walitseb ta ainuüksi, meie aga ei wõi midagi muud, kui ainult sõna kuulda. Tuleb ta koju, siis nõuab ta ka Teilt, et tema sõna kuulete, ja Teie olete siis samati ta ori, kui kõik teised. See sünnib nelja-wiie päewa, kõige hiljem: näbala jooksup, sest siis algab uneaeg. Kuid milleks pärite seda kõik, herra kapten? Teie teate seda kõik ju proua Czerny käest, kes on Teie hea sõber. Näen, et Teie mind ainult pilkate. Kõik merimehed narritawad tütarlast, ja Teiegi pole parem, kui kõik teised.“

Seejuures lõi ta oma silmad maha ja oli ühesõnaga edewus ja meeldimus ise, kui ta mind salakawalalt külje pealt hakkas silmitsema.

Igatähel olin ta sõnadest aru saanud, et Czerny mitte kodus polnud, ja et teda saarel niihästi wihataks, kui ta kardetakse, et uneaeg — mida tema all ka ei tuleks mõista — warstiigi läte jõuab ja et meie kiiresti saarelt peame lahkuma, muudu ootab meid mingi hädaoht.

Sain ka teada, et ifegi tütarlapsed teadsid, et Ruth Forthergill on õnnetu, samati ka, et see polnud kellegi saladus, et meie teda päästma olime tulnud.

Millest muidugi tekkis meid mitte sugugi rõõmustaw järeldus, et saarerõõmlid meid kindlasti seini taga ajawad, kuni ükskord lõssu langeme.

Selles oma ootuses ei pettunud meie sugugi, sest waenalt olime oma sõõgi lõpetanud, kui orupoolsest küijest meie kõrwu kostis suurükipauk, mille peale wana Clair de Lune oma kohalt püsti largas, nagu oleks püüskwul teda tabanud.

„Mis see tähendab?“ pärisin murelikult.

Prantslane ei suutnud veel wastata, kui juba teine suurükipauk merepoolt wastu kargas.

Clair de Lune hakkas möõda rebelit üles ronima, kusjuures ta meid kaasa wiipas ja tüdrukutele hüüdis:

„Minge minema!“

Kui olime mäeharjale jõudnud, kust eile kotspejasse olime lastunud, tõmbas wanale etewaatlikult rebeli üles ja andis meile märku, et meie talle kandmise juures appi tuleksime, kuna meil teda veel waja wõiks olla.

„Mis on siis sündinud, Clair de Lune?“ pärisin mina. „Mida tähendawad need suurükipaugud?“

„Kad tähendawad, et kuberner pärale on jõudnud,“ oli wastus. „Ja et ta pärale on jõudnud, see tähendab uut suurt hädaohtu Teie jaoks, kapten!“

10.

Wangistusjes.

Singetult traawisin ewana prantslase kannul. Kõlm tütarlast olid asjad mis nad kaasa olid toonud — kofku kogunud, paar sõna wanaga wahetonud ja siis alla orgu rutanud. Meie aga ruttasime ilka kõrgemale ja kõrgemale, kusjuures me ka rebelit kaajas pidime kandma, mille meie mõnel raskemal kohal wastu kaljuseina surusime, et seda pidi oma teed jätkata.

Kui meie veel paar meetrit kõige kõrgemast tipust eemal olime, jäi rauf seisma.

„Minu herrad,“ ütles ta, niipea kui ta weidi hinge tagasi oli tõmmanud, „siti oleme nüüd täitsa julges pelgupaigas. Mina aga pean alla ruttama, et mind kuberner näeks ja milleski ei kahtlustaks, kuid peagi tulen ma tagasi ja warustan Teid toidunainetega.“

Ragu oleks mõni nägemata käsi meie kõri finni sõlminud, et julenud ükski meist suudki lahti teha. Koht, kus meie asusime, kindlustas igatahes wõikuse ja julgeoleku, kuid milline oli see koht! Melinurk — kümme meetrit pikk ja kahelja meetrit lai, selle all, umbes tuhat jalga sügawamal lai, õudne ja meelisk ägestik, ja laugemal — nii kaugele, kui ulatas film — awara, lõputu mere igawene woogamine ja määs, mille lofsutused tungisid meilegi kõrwu nimastawa ja ulmutawa monotoonisusega.

Tuul aga, oh see kole tuul — puhus meil peacegu üdi kontidest, niipea kui ta jälle lord oma hullumeelisi löötsutawat tonjru alustas!

Sel kitsal kaljupinnal, kus olime ualbatud ilmastiku wihahoogude hooleks — weelkine wiis libedat, lõpmata pikka päewa, nagu neid wõib tunda jurmanõistetu. kuid siiski ainult mõne tunni kestel, kuna teda meelitawa igawese pilkasuse pimedust walgustab ainult lootus Rõige-wägewama armu ja halastuse peale.

Nende wiie päewa jookjul tiirles meie jutusklemine ainult ühe küsimuse ja ühe wastuse ümber: „Kas tuleb Dõunataht ja kunas wiib ta meid ära?“ Sest meie ei teadnud loomulikult mitte — ja ei wõinudki teada, et Dõunataht juba ammu puhles merepõhjes, mille igawesti karsitutel woogudel me lootime ta tagastulekut.

Hommikust õhtu hilisema tunnini silmitsemine meie igasjedes merd, mis lamis meie all umbes kahetuhanda jala sügawuses, ja iga tund tähendas meie jaoks uut libedat pettumust. Negamiisi waldas meid nukrus ja ahastus, itka ahtramaks jäid sõnad, mida omawahel wahetasime, igauks pomises endamisi ja püüdis iseneesega selgutele jõuda, sest wastastikku hirmulugusid jutustada ja oletada, näts meie rumal ja näotu.

Olime tulnud, et Ruth Fortbergilli päästa, ja kuidas oli olukord praegu? Meie laew oli kadunud, saar kitas alatutest mõrtsukatest, kes meid rõõmuga maha oleksid löönud — isegi siis, kui see neile mingi kasu poleks saanud. Päästmisest ei wõinud enam juttugi olla ja isegi oma wanglelu wõisime pikendada teiste inimeste armust!

Seda kõike kannatasime Ruth Fortbergilli pärast ja seepärast ei kaebanud üksti, ega teinud etteheiteid.

Jah, esimesel wiiel päewal polnud meie isegi ütg nõurud ja nutrad, meil olid ju sõbrad, trund, awameelsed sõbrad!

Wana Clair de Lune ja kolm ilusat neitut tulid igahommikuti ja õhtuti meie juure üles, tõid toidunaineid ligi ja jutustasid meile sündmustest, mis saarel ajel leidnud.

Kuid wiendal päewal nad ei tulnud. Usjata ootasime neid wana hommikul ja õhtul hilja, ja siis teadsime, et nad üleüldse mitte enam ei tule.

„Boisid,“ ütlesin ma kuwenda päewa hommikul, „üks kahest on juhtunud. Neid walwatakse, ja nad ei julge tulla, wõi aga: on une-

adeg alanud, ja nad ei saa enam tulla. Usaldan prantslasti kui wenda. Ta teab, mis tähendab, jätta neid meest ilma toidu ja joogita üksildajele kaljule, kuhu ei eksi isegi lind. Kuita terve päew kin pole olnud, siis tähendab see, et ta ei wõi tulla, wõi aga: teda ei lasta tulla!“

Kolm meest mõllesid minu sõnade üle järgi, ja Dolly Benn oli esimene, kes wastuse leidis.

„Kui mõõdunud õõl wahikord minu kätte jõndis, kuulsin ma kellaheit. Ugul arwastin ma, et mu sõrwad lohtisewad, kuna meri enam lainetas kui harilikult ja ka tuul kaljude wahel mühas. Siis aga ronisin ma rebelit pidi alla, kalju taha, kuid seal ei kuulnud ma ei mere müha ega ka tuule kohinat — nägin aga laternaid põhjapoolsel kaljurahmul wilkuwat ja kuulsin unesti ja selgesti kellaheinat. Peale selle oli terve hull paate rahnade wahel ja — mis oli kõige ikearalikum, nii et ma sellest isegi hea meelega juttu ei taha teha — ümberugi laias reas helkis meri kollakas walguses, nagu walgustataks teda sügawikust. Täitsa selgesti eraldasin ma rahnade wahel jalutawaid inimkogu- sid üksteisest, ja kui tuu tiired kaljudele lange- sid, kadusid need ära — nagu oleks kalju nad neelanud. Wõib olla, Teie ei usu seda, kapten, millest teatan, kui Clair de Lune ka tänä üles ei tule — ikheme alla, et Teie ka ise näha wõiksite, mida mina nägin mõõdunud õõl.“

Kartlikult ja kahtlewalt oli Dolly jutustanud, nagu kirjeldaks ta mingi õudset unenägu, ja seepärast ei imestanud see mind sugugi, kui talle Peeter Bligh ja Seth Barker awatud suul oisa wahitiid ja ahne kõrwaga ta sõnu wastu wõtsid. Sest need mõlemad olid wäga ebausklikud, — kes üldse pole ebausklik, see pole oieti küll ka merimees — ja mida Dolly rääkis, oli tõepoolest nagu mõni muinasjutt.

Oleks ta mõnel teljel puhul midagi sarnast jutustanud, mina oleksin kindlasti esimene olnud, kes ta wälja o'leks naernud; nüüd aga ei tulnud see mulle sugugi mõttesse, sest mul oli Ruth Fortbergilli taskuraamat taskus ja ja teadsin kõik, mis sin saarel wõimalik wõis olla.

Ja kuna mul õigust polnud tõtt waka all hoida nende eest, kes minuga oma saatust jaga- sid, ütlesin ma:

(Järgneb.)

Hindmõistatus

Nr. 3 (45).

×			
	×		
		×	
			×
		×	
	×		
×			
	×		
		×	
			×
		×	
	×		
×			

Kõrval olevatesse ruutudesse tulevad neljatähelised sõnad otsida, millel järgmine tähendus:

1) Jõgi Venemaal. 2) Mitte lõbus. 3) Maarahva jook. 4) Haiguse tundemärk. 5) Vaene. 6) Väike metsloom. 7) Naisterahva nimi. 8) Nimi piiblist. 9) Eesti kirjamees. 10) Püügiriist. 11) Mis väljal kasvab. 12) Muinasjutuline ehitusmeister. 13) Vald Eestimaal.

On sõnad õieti leitud, siis annavad tähed, mis täpikestega märgitud ruutudesse tulevad, kahe Eesti maakonna endise nimi.

Lahendused tulevad saata allpool väljalõigatava lehe peal „Romaani“ talitusele (Tallinn, Müüriwahe tän. 16) Lahendajate nimed avaldatakse „Romaanis“ nr. 5, õigete lahenduste saatjate vahel loositakse välja 1 lauakell.

„Romaani“ talitus

Hindmõistatuse lahendus

Nr. 22

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
5-es	tikk	tõsta	üle	4	ja	3-da	2-se	tiku	peale			
8-sas	"	"	"	9	"	10-da	11-da	"	"			
10-nes	"	"	"	9	"	7-da	6-da	"	"			
1-ne	"	"	"	2	tiku	risti	3-da	"	"			
4-jas	"	"	"	6	"	"	7-da	"	"			
9-sas	"	"	"	11	"	"	12-da	"	"			

„Romaani“ talitusele — Tallinn, Müüriwahe tän. 16, uks B. (Postk. 199).

Hindmõistatuse nr. 3 (45) lahendus on järgmine:

Lahendaja nimi ja täielik aadress:

Õigeid seletusi saatsid:

Tallinnast: Alide Antsmann, Eduard Arukäe, Rudolf Alber, August Betlem, Ida Gutmann, V. Heimann, Reinhold I. Kanter, Ilse Kuisk, Hans Kuisk, J. Killak, Jaanus Kaik, E. Kõllu, Ed. Kruus, Harald Kuusik, H. Loorberg, Oskar Meresmaa, Karl Saarepera, Jakob Ting, A. Thal, L. Tõnisberg.

Tartust: A. Bergmann, Arnold Erich, H. Kallas, E. Korbi, Lui Kriisa, Eduard Pedajas, Hedvig Puijat.

Narvast: I. Mangelson, E. Reisberg.

Valast: K. Lillipuu.

Võrust: O. Kiisk, Evald Leinbock, Luulik Teder, Ferdinand Engelberg.

Pärnust: T. Kõlvart, A. Kase, Marta Lappik, Maria Puust, H. Radik, E. Radik, E. Riit. **Haapsalust:** Hilda Silts. **Naisaarelt:** B. Sarapuu. **Loodist:** August Allik. **Türi-Allikust:** Gustav Alt. **Vändrast:** Adolf Bergmann, **Kolost:** Jaan Gustavson, **Rakverest:** A. Hõbemägi, O. Lipstok. **Kuivastest:** Ivan Kolk. **Kasarist:** K. Lemmegas. **Mõisakülst:** A. Lilienblatt, Johannes Reinhaus. **Mägistest:** Max Unt.

Neist võitsid järgmised lahendajad igaüks ühe eksemplaari Ed. Wilde teoste kogust: **Ilse Kuisk**, Tallinnas, Lembitu tän. 14; **Hedvig Puijat**, Tartust, Erne tän. 9; **Adolf Bergmann**, Vändra alevis.

„Romaani“ talitus.

Mindmõistatuse lahendused

Nr. 23/24

on: kirjutuslaud.

Õigeid seletusi saatsid:

Tallinnast: Gustav Allberg, Eduard Arukäe, Rudolf Alber, Alide Ansberg, Villem Bode, S. Kennelaud, H. Loorberg, Aina Labi, Arnold Mäng, M. Roosiorg, A. Tamberg, Hans Vahra.

Tartust: A. Bergmann, R. Keres.

Võrust: O. Kiisk, Evald Leinbock, **Viljandist:** Arnold Sepp, **Pärnust:** N.

Tanele, Lydia Korb. **Raasikult:** O. Lip-

stok. **Türi-Allikult:** Gustav Alt. **Tõrvast:** Elly Dessis. **Torilt:** K. Kalbus. **Rakverest:** A. Muchel, Felix Tenneberg, Valentin Veinberg. **Naisaarelt:** B. Sarapuu.

Neist võitsid järgmised lahendajad kumbki ühe ande E. Wilde teoste kogust: **Arnold Mäng**, Tallinnas, Liivalaia tän. 31. krt. 4.; **Ellen Dessis**, Tõrva, alevi valitsuses.

„Romaani“ talitus.

„Romaan“ pakub oma aastakäikude näol määratud lugemiswara, mis iialgi ei wanane.

„Romaan'i“ 1922 aastakäik (18 nr.), hind 500 marka
1923 aastakäik (24 nr.) hind 750 marka on veel saada.

Kõik, kes huvitavat, põnevad ja tuumakat luge-
mismaterjaali ihaldavad, leiavad seda rah-
valikult toimetatud ajakirjas

== „ROMAAN“ ==

HEINR. LAGUS

Tallinn, Müüriwahe t. 16, uks B.

Telefon 12-53.

Ladus alati saadaval:

Nafta

Masuut

Petroleum

Bensiin

Masina-

Tsilindri-

Mootor-

Waseliin-

Spindli-

Wärnits

Wankrimääre

Karbolineum

Terpentiin

Puutõrw, Katusetõrw, Katusesapp,

Seebikiwi, Liim, Kriit, Pesusooda.

õli

Riidekauba tarvitajaid rahuldab suure valikuga, hea kaubaga ja õiglase hindadega

Helsingi riidekauplus

TALLINNAS, W. Kärjä tänav 7/24, Kõnetr. 12-09.

SUURES VALIKUS: Inglis-, Soome- ja kodumaa wabrikute riided. Willased kleidi-, mantli- ja kostüümiriided. Pesu-, linsed-, mööbli-, madratsi- ja põrandariided. Seinawaibad kardinad, wooditekid, suured rätkud, laudlinad, wahariie jne. jne.

Äri laiendatud ruumide ja täiendatud senini puudunud kaupadega.

Nõudke kauplustest

VALMIS KOHVI

„Eestika“ kohwivabrik J. Hallik, Rakveres.

Joh. Mitt

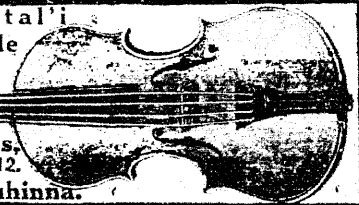
TALLINN, Kopli tän. 2-a,

Kõnetraat 26-64.

Suures valikus igasugu muusika-riistad, nende osad ja keeled.
:: Grammofonid ja plated. ::

August Kristal'i
keelpillide
töökoda

Tallinnas
Weike Pärna m. № 12.
üle 30-ne L. auhinna.

Shokolaad
KAWE
Napoliten

Shokofad

Loude

